

JACANJE INTEGRITETA I BORBA PROTIV KORUPCIJE U VISOKOM OBRAZOVANJU

OSNOVNA PROCENA INTEGRITETA U VISOKOM OBRAZOVANJU

Radimo zajedno za poboljšanje kvaliteta visokog obrazovanja

Autori:
Profesor Ian Smith, Univerzitet Zapadne Škotske, i
profesor Tom Hamilton, Univerzitet Stirling
Doprineo:
Profesor Azis Pollozhani, Univerzitet Majka Tereza,
Skoplje, stručni saradnik
Februar 2017. godine

Horizontalni Instrument za Zapadni Balkan i Tursku

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

“Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju”

**Horizontalni Instrument
za Zapadni Balkan i Tursku**

**OSNOVNA PROCENA
INTEGRITETA
U VISOKOM OBRAZOVANJU
NA KOSOVU***

Autori:

Profesor Ian Smith, Univerzitet Zapadne Škotske, i
profesor Tom Hamilton, Univerzitet Stirling

Doprineo:

Profesor Azis Pollozhani, Univerzitet Majka Tereza, Skoplje, stručni saradnik
februar 2017. godine

* Ova oznaka ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa rezolucijom SB UN 1244 i mišljenjem MSP-a o proglašenju nezavisnosti Kosova

Savet Evrope: 2017. godina

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ovog izdanja ne sme da se prevede,
kopira ili prenese u bilo kakvom obliku ili
sredstvima, elektronskim (CD-Rom, internet, itd.)
ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje
ili bilo koji sistem čuvanja ili izvođenja informacija,
bez prethodnog pismenog odobrenja
Direktorata
za komunikacije (F-67075 Strazbur
Cedex ili publishing@coe.int).

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku pomoć Evropske
unije i Saveta Evrope. Stavovi izraženi u njemu ni u kom
slučaju ne odražavaju zvanično mišljenje Evropske unije ili
Saveta Evrope.

Objavljen u okviru projekta "Jačanje
integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju"

SADRŽAJ

Rezime	4
Odeljak 1 - Uvod, uključujući opšte pristupe, metodologije i upotrebu drugih radova	11
Odeljak 2 - Nacionalne politike za borbu protiv korupcije	15
Odeljak 3 - Vladini pristupi visokom obrazovanju (VO): Strategija i zakon	18
Odeljak 4 - Javna debata o integritetu Univerziteta u Prištini	26
Odeljak 5 - Regionalni državni univerziteti	36
Odeljak 6 - Privatne visokoškolske ustanove (VU)	41
Odeljak 7 - Agencija Kosova za akreditaciju (AKA)	45
Odeljak 8 - Zaključci i sledeći koraci	50
Reference	51
Skraćenice	53

REZIME

Ova osnovna procena integriteta u visokom obrazovanju na Kosovu je organizovana u osam odeljaka.

- Odeljak 1** Uvod, uključujući opšte pristupe, metodologije i upotrebu drugih radova
- Odeljak 2** Nacionalne politike za borbu protiv korupcije
- Odeljak 3** Vladini pristupi visokom obrazovanju (VO): Strategija i zakon
- Odeljak 4** Javna debata o integritetu Univerziteta u Prištini
- Odeljak 5** Regionalni državni univerziteti
- Odeljak 6** Privatne visokoškolske ustanove (VU)
- Odeljak 7** Agencija Kosova za akreditaciju (AKA)
- Odeljak 8** Zaključci i sledeći koraci

U odeljku 1 se određuje kontekst za misiju na Kosovu koju su obavili stručnjaci za Savet Evrope (SE) i obrazlaže se 'Osnovna procena integriteta u visokom obrazovanju na Kosovu' u svojstvu prve izlazne informacije zajedničkog projekta Evropske unije (EU)/SE-a o 'Jačanju integriteta i borbi protiv korupcije u visokom obrazovanju na Kosovu'. U odeljku 1 se takođe navodi metodologija osnovne procene i naglašava važnost razmatranja mogućih veza između trenutnog zajedničkog projekta EU/SE i drugih povezanih međunarodnih projekata na Kosovu.

U odeljku 2 se ispituje veza između sveobuhvatnih strategija Vlade Kosova, akcionih planova za borbu protiv korupcije i svakog posebnog fokusa unutar njih na jačanju integriteta i borbi protiv korupcije u visokom obrazovanju. U ovom odeljku je zaključeno da treba da se poveća angažovanje u visokom obrazovanju u okviru sveobuhvatnih strategija za borbu protiv korupcije.

Odeljci 3 i 4 su kombinovani radi predstavljanja posebno važne argumentacije. U odeljku 3 se analizira zvanični dokaz koji ukazuje da su Vlada Kosova i Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) uopšteno pripremili pozitivan plan i pravni okvir za odgovarajući razvoj sistema visokog obrazovanja. Međutim, u odeljku 4 se zatim ispituju različiti dokazi drugih interesnih strana i zaključuje se da postoji veoma značajan 'nesklad' između pozitivnog 'zvaničnog narativa' o razvoju visokog obrazovanja na Kosovu i 'suprotnog narativa' drugih interesnih strana kojim se ističu ozbiljna 'negativna' pitanja i brige, posebno u vezi sa Univerzitetom u Prištini. Napravljene su preporuke koje se bave ovim 'neskladom'.

Veći deo analize u odeljku 4 je fokusiran na Univerzitet u Prištini. U odeljku 5 se nastavlja sa razmatranjem regionalnih državnih univerziteta. U ovom odeljku se zaključuje da postoji pozitivan primer za ove univerzitete, iako su napravljene preporuke šta treba da se uradi da bi oni održali uspeh.

U odeljku 6 se razmatra položaj visokoškolskih ustanova na Kosovu. U njemu je zaključeno da postoje kontradiktorna gledišta u pogledu kvaliteta i integriteta privatnih visokoškolskih ustanova i preporučene su akcije za rad na pitanjima kvaliteta.

U odeljku 7 se fokusira na Agenciju Kosova za akreditaciju (AKA). U ovom odeljku se prepoznaje potencijal Agencije Kosova za akreditaciju za značajni doprinos pozitivnom razvoju sistema visokog obrazovanja na Kosovu. Međutim, preporučene su akcije za jačanje AKA.

Odeljak 8 sadrži nekoliko kratkih komentara o 'Zaključcima i sledećim koracima'; posebno se ponovo ističe ključna važnost rada kosovskih vlasti na pitanju 'nesklada' između 'zvaničnih narativa' i 'suprotnih narativa' u vezi sa sistemom visokog obrazovanja na Kosovu (posebno na Univerzitetu u Prištini), kao što je detaljno opisano u odeljcima 3 i 4.

Ostatak ovog rezimea se u suštini sastoji od ponavljanja preporuka iz odeljaka 1 do 7 ove osnovne

procene (gde se preporuke takođe pojavljuju masnim slovima u okviru odgovarajućih delova glavnog teksta).

Preporuke iz odeljka 1 (o uvodu, uključujući opšte pristupe, metodologije i upotrebu drugih radova)

Preporuka 1(a):

U sprovođenju aktivnosti zajedničkog EU/SE projekta 'Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju na Kosovu', moraju da postoje što je bolje moguće diskusije sa svim relevantnim interesnim stranama da bi se obezbedilo da aktivnosti projekta dodaju osobenu novu vrednost, i izbegavaju beskorisno kopiranje izlaznih informacija Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i 'Programa transformacionog liderstva - partneri i stipendije' World learning-a, kao i relevantnih izlaznih informacija projekta Svetske banke 'Poboljšanje sistema obrazovanja na Kosovu'.

Preporuka 1(b):

Projekat treba da održi vezu zajedničkog projekta EU/SE i Projekta za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu (PECK), posebno da bi se osiguralo da trenutni pristupi, politike i procedure Vlade Kosova i Agencije za borbu protiv korupcije budu u potpunosti svesne ukupnih uvida iz PECK projekta.

Preporuke iz odeljka 2 (o nacionalnim politikama za borbu protiv korupcije)

Preporuka 2:

U razvijanju naredne kosovske Strategije za borbu protiv korupcije i povezanih Akcionih planova, od 2017. godine, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova i Kosovska agencija za borbu protiv korupcije) moraju da obezbede postojanje poboljšanih i jasnih veza između sveobuhvatne politike Vlade za borbu protiv korupcije i akcionih tačaka za jačanje integriteta u borbu protiv korupcije, naročito u visokom obrazovanju.

Pokrivenost smernica za dalji rad u visokom obrazovanju mora biti sveobuhvatna. Smernice za dalji rad treba da obuhvate razjašnjavanje uloge Agencije za borbu protiv korupcije u rešavanju rizika korupcije koji se povezuje sa akademskim plagijatorstvom u imenovanju akademskog osoblja. Za Agenciji za borbu protiv korupcije treba da se utvrdi jasna pravna osnova svake tako identifikovane uloge.

Pod rukovodstvom svog novog direktora, Agencija za borbu protiv korupcije treba da bude dobro finansirana radi sprovođenja konkretnih smernica za dalji rad unutar naredne Strategije za borbu protiv korupcije i povezanih akcionih planova, uključujući naročito sve one koje su identifikovane u visokom obrazovanju.

Preporuke iz odeljka 3 (o vladinim pristupima visokom obrazovanju [VO]: Strategija i zakon)

Preporuka 3(a):

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije [MONT], Agencija Kosova za akreditaciju [AKA], i rukovodstvo javnih visokoškolskih ustanova) moraju da obezbede da se u potpunosti sprovode mnoge pozitivne karakteristike 'Strateškog plana obrazovanja na Kosovu 2017-2021'. Ovo se posebno odnosi na sve 'moguće aktivnosti' navedene u pasusima od 7.1.1 do 7.11.4 na stranama 79-83 Strateškog plana.

Preporuka 3(b):

S druge strane, iste te kosovske vlasti naravno treba da povećaju i dopune trenutno rukovanje Strateškog plana u odnosu na posebne pristupe jačanja integriteta i borbi protiv korupcije u visokom obrazovanju.

Na primer, ovo treba da obuhvati obezbeđivanje temeljnog i robusnog bavljenja Etičkog komiteta unutar ustanova visokog obrazovanja svim aspektima etičkog ponašanja osoblja i studenata, a ne samo onim koje se usko odnosi na istraživanje etike.

Ovo treba da uključi razvijanje sveobuhvatnih i transparentnih pristupa pravičnom regrutovanju i unapređivanju osoblja u visokom obrazovanju, i jačanje onih pristupa koji su dosledni i robusni.

Preporuka 4:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, Parlamentarna skupština, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije MONT, AKA, Nacionalni savet za visoko obrazovanje [NSVO], i rukovodstvo javnih visokoškolskih ustanova) moraju da obezbede da se 'Nacrt zakona o visokom obrazovanju, oktobar 2015. godine, usvoji i u potpunosti sprovodi kao osnova koja podupire raznovrsne pozitivna kretanja u visokom obrazovanju na Kosovu. Na primer, ključno je da se kriterijumi za određivanje visokoškolske ustanove (Poglavlje III, član 8) i kriterijumi za akademska imenovanja (Poglavlje VII, član 27) strogo sprovode u praksi.

Preporuka 5:

Sa druge strane, te iste kosovske vlasti treba da dodatno razmatraju broj aspekata Nacrta zakona nakon njegovog usvajanja, time nastavljavajući unapređivanje sistem visokog obrazovanja. Ovi aspekti obuhvataju:-

- (a) potencijalna pitanja o tome koliko je Nacionalni savet nezavisan od ministra i Vlade (vidi Poglavlje IV, član 12, st.2.14)
- (b) potencijalna pitanja u vezi sa imenovanjem ministara u Odboru javnih visokoškolskih ustanova koji ograničavaju nezavisnost visokoškolskih ustanova u odnosu na Vladu (vidi Poglavlje IV, član 22, st.5)
- (c) da li uloga Senata u imenovanju rektora u stvari predstavlja rizik od postizanja progresivnog vođstva u javnim visokoškolskim ustanovama (vidi Poglavlje VI, član 23, st.4 i član 24, st.5-8)
- (d) potrebu za potpunim integritetom u procesu 'navođenja' akademskih časopisa koji se po potrebi procenjuju kada se publikacije u časopisima uzimaju u obzir kao kriterijum za akademska imenovanja (vidi Poglavlje VII, član 27, st.3.2.)
- (e) da li se istraživačkim dimenzijama visokog obrazovanja sveobuhvatno bolje bavi u glavnom Zakonu o visokom obrazovanju ili u odvojenom Zakonu o 'Naučnoistraživačkim aktivnostima' (vidi Poglavlje VII, član 29, st.4)
- (f) da uslovni jezik Poglavlja XI, član 48, st. 3 ('treba da se zatvori', a ne 'mora da se zatvori') ne dovodi do bilo kakvog neuspeha u zatvaranju 'nezadovoljavajućih' privatnih visokoškolskih ustanova

Preporuka iz odeljka 4 (o javnoj debati o integritetu Univerziteta u Prištini)

Preporuka 6:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) moraju da se bave neskladom između ukupnog 'zvaničnog narativa' tih vlasti, koji uopšteno prikazuje pozitivnu sliku Univerziteta, sistema visokog obrazovanja i njihovog napretka, i 'suprotnog narativa' mnogih drugih interesnih strana, uključujući studente ali posebno šire civilno društvo, npr. koje predstavljaju istaknuti NVO-i, koji prikazuje mnogo negativniji i kritički pogled.

Radeći ovo, Vlada Kosova mora da započne otvorenu i poštenu nacionalnu diskusiju o pitanjima koje druge interesne strane identifikuju kao pretnje za integritet sistemu visokog obrazovanja na Kosovu, a

naročito za Univerzitet u Prištini. Ova diskusija mora da obuhvati transparentnost relevantnih kosovskih vlasti u rešavanju problema i pruži mogućnosti za druge interesne strane da predstavljaju svoja gledišta bez straha od zastrašivanja. Ove kosovske vlasti treba da saslušaju i delaju na osnovu dobro potkovanih gledišta drugih interesnih strana.

Ova otvorena i poštena nacionalna diskusija mora da pokrije različita pitanja, koja su istaknuta u odeljku 4 ove osnovne procene, o sveobuhvatnom upravljanju i javnom stavu o Univerzitetu u Prištini i o određenim aspektima njegovog osoblja, nastavne sredine i okruženja za učenje. Preporuke od 7 do 12 ispod, treba posmatrati kao doprinose ovoj nacionalnoj diskusiji.

Preporuka 7:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) moraju da se bave kritikom koja tvrdi da je Univerzitet u Prištini sredstvo za 'politizovanu' i 'klansku' kontrolu i napredovanje, uključujući brige da ovo takođe utiče na predstavljanje studenata.

Ovo treba da uključi razvijanje transparentnijeg i participativnog sistema upravljanja u kojem je svo osoblje posvećeno akademskoj misiji Univerziteta, radije nego bilo kojim političkim ili 'klanskim' interesima i napredovanjem.

Ovo takođe treba da uključi razvijanje kulture studentskog zastupanja u kojoj su studentski predstavnici motivisani da unaprede interese svojih kolega studenata, više nego bilo koje političke ili 'klanske' interese. Ovaj oblik studentskog predstavljanja biće olakšan ukoliko se osigura da se studentski predstavnici u Senatu biraju na potpuno demokratski način. Takođe se može olakšati davanjem odsustva studentskim predstavnicima da bi oni imali vremena da u potpunosti i na odgovarajuć način zastupaju studente.

Preporuka 8:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) moraju da se bave gubitkom javnog poverenja u ukupnu verodostojnost i pouzdanost akademskih zvanja Univerziteta u Prištini zbog široko raširenog verovanja da je ukupni akademski integritet Univerziteta podriven od strane viših službenika koji dobijaju unapređenja na osnovu nepodesnih tvrdnji o svojim objavljenim radovima (npr., rad, koji je plagijat, se pojavljuje u nereferentnim 'pljačkaškim' ili 'lažnim' časopisima sa otvorenim pristupom itd.).

Stoga, akademska imenovanja i napredovanja na Univerzitetu moraju da budu isključivo na osnovu zasluga a ne političkih ili ličnih veza.

Naročito, kriterijum kojim se traži publikacija na 'međunarodnom nivou', treba strogo sprovoditi radi obezbeđivanja da su publikacije izdate u međunarodnim časopisima koji imaju reputaciju, koji imaju stručnjačku proveru i koji nemaju plagijatorstva i 'lažne' tvrdnje o autorstvu.

Što se tiče rizika plagijatorstva akademskog osoblja u okviru njihovog rada na albanskom jeziku, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT) treba da obezbede sredstva za razvijanje robusnog indeksa albanskih izdanja i softver za borbu protiv plagijatorstva na albanskom jeziku.

Preporuka 9(a):

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) treba da smanje prijem na Univerzitet u Prištini sve dok se na svim fakultetima ne postigne odgovarajući odnos osoblje:student.

Preporuka 9(b):

Ove iste kosovske vlasti treba da pregledaju ugovorna nastavna očekivanja i plate akademskog osoblja na Univerzitetu u Prištini, posebno profesora i ostalog viših službenika.

Posebno kada se uzmu u obzir finansijskih pritisci na javne budžete i ukupne nastavne zahteve zbog velikog prijema studenata, trebalo bi da postoji povećanje u broju sati očekivanih predavanja akademskog osoblja pre nego što oni prime dodatne isplate.

Zapošljavanje svog akademskog osoblja Univerziteta u Prištini, bez izuzetaka, treba da blisko nadgledaju relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini), da bi se osiguralo da njihova obaveza ka Univerzitetu nije ugrožena spoljašnjim obavezama, naročito držanjem predavanja na drugim visokoškolskim ustanovama.

Preporuka 10:

Uopštenije o platama akademskog osoblja Univerziteta u Prištini - relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) treba da se angažuju u transparentnoj javnoj diskusiji o visini ovih plata.

Ukoliko su plate akademskog osoblja zaista veće nego što se normalno očekuje nacionalnim i međunarodnim poređenjem sa drugim stručnim grupama, vlasti treba da objasne to, ili prilagode, da bi javnost bila uverena da se dodeljuju samo prikladne, poštene i transparentne plate.

Preporuka 11:

Univerzitet u Prištini treba da se angažuje u neprekidnom, ključnom pregledu i razvoju svojih nastavnih pristupa i pristupa učenju, uključujući svoje metode procene.

Naročito, ovaj pregled treba da uključi težnju ka proceni koja testira kreativno i analitičko znanje radije nego učenje nižeg reda, odnosno napamet.

Takva unapređenja procene treba da se povežu sa bezbedonosnim pristupima radi izbegavanja varanja i plagijatorstva. Na primer, kao što je već pomenuto u preporuci 8 iznad, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova i MONT), treba da obezbede sredstva za razvijanje softvera za borbu protiv plagijatorstva na albanskom jeziku. Ovo je od posebne važnosti zbog sprečavanja studentskog plagijatorstva u sve većem broju zadataka i disertacija što je više verovatno u okviru novih pristupa procene.

Treba se baviti nezadovoljavajućim položajem studenata koji mogu ponovo da prisustvuju ili ponovo slušaju nakon neuspeha na ispitima, bez ograničenja broja puta ili vremenskog ograničenja.

Preporuka 12:

U dodatku ovim tehnikama za sprečavanje varanja i plagijatorstva, pomenutim u preporuci 11 iznad, Univerzitet u Prištini treba da se ugleda na povećanu i ojačanu ulogu Etičkog kodeksa i Etičkog saveta/komiteta kao sredstava u osiguravanju etičkog ponašanja celokupnog osoblja i studenata. Robusne sankcije treba da se razviju za kršenja Etičkog kodeksa.

Ovaj pristup treba da se bavi svim potencijalnim rizicima 'vulgarne korupcije' u vezi između akademskog osoblja i studenata, kao što je primanje ili davanje mita, ili 'posredne' metode, kao što je potraživanje akademskog osoblja od studenata da kupe njihove knjige ili prisustvuju njihovim dodatnim časovima radi veće plate.

Etički kodeks treba da pokriva ponašanje i studenata i osoblja i treba da se razvije na parcipatorni način koji omogućava osoblju i studentima osećaj vlasništva. Slično tome, Etički savet/komiteo treba da funkcioniše na pošten i transparentan način za sve studente i osoblje.

Kao što je naznačeno u preporuci 15 ispod, treba da postoji nacionalni razvoj modela za ovaj tip moćnog Etičkog kodeksa. Univerzitet u Prištini treba da sarađuje sa regionalnim državnim Univerzitetima u ovom nacionalnom razvoju.

Preporuke iz odeljka 5 (o regionalnim državnim univerzitetima)

Preporuka 13:

Priznavajući da je lokacija regionalnih državnih univerziteta na Kosovo opravdana na osnovu dovoljnog stanovništva u njihovim oblastima i njihovom tražnjom lokalnog pristupa za studente kojima je putovanje do Prištine nepraktično, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici regionalnih državnih univerziteta) moraju da obezbede istinsku održivost svakog regionalnog univerziteta.

Naročito, ove kosovske vlasti treba da obezbede da svaki univerzitet:-

- (a) ima dovoljan broj studenata radi garantovanja žive univerzitetske zajednice
- (b) ima dovoljno širok spektar akademskih predmeta i programa za postizanje zdrave akademske sinergije i prikladnih interdisciplinarnih saradnji širom disciplina
- (c) može da pruži programe koji ispunjavaju potrebe njegove lokalne zajednice na koherentan način
- (d) ima dovoljan broj prikladno kvalifikovanog osoblja da dostavi svaki od svojih programa
- (e) da dostigne dovoljno široku bazu kvalitetnih istraživačkih aktivnosti, da dostigne izlazne informacije međunarodnih istraživanja i da obezbedi da se celokupno predavanje oslanja na istraživanje
- (f) dostigne formalne uslove za status univerziteta u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju

Preporuka 14:

U podržavanju uloge regionalnih državnih univerziteta u okviru ukupnog sistema visokog obrazovanja na Kosovu, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT, Konferencija rektora, viši službenici Univerziteta u Prištini i regionalni državni univerziteti) treba ozbiljno da razmatraju smanjivanje relevantne veličine Univerziteta u Prištini i premeštanje nekih od njegovih programa, osoblja i drugih sredstava na regionalne državne univerzitete.

Preporuka 15:

Ove iste kosovske vlasti treba da se nadgrade na očiglednu percepciju da na regionalnim državnim univerzitetima postoji manja opasnost od korupcije u njihovom integritetu nego na Univerzitetu u Prištini. Ovo treba da uključi doprinos regionalnih državnih univerziteta nacionalnom razvoju modela za jači Etički kodeks za osoblje i studente visokog obrazovanja, nadovezujući se na rad koji je svaki univerzitet već uradio na kodeksima.

Preporuke iz odeljka 6 (o privatnim visokoškolskim ustanovama[VU])

Preporuka 16:

Svi relevantni akteri u okviru sistema obrazovanja na Kosovu (Vlada Kosova, MONT, Agencija Kosova za akreditaciju [AKA] i viši službenici na privatnim visokoškolskim ustanovama) treba da paze na kvalitet pružanja usluga unutar privatnog sektora visokog obrazovanja. Treba da se zatvore ustanove tamo gde se smatra da pružaju loš kvalitet ili manje od punog integriteta.

Preporuka 17:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT, AKA i viši službenici na privatnim visokoškolskim ustanovama) moraju u potpunosti i dosledno da sprovode mere koje osiguravaju da akademsko osoblje ne drži više od dva radna mesta.

Preporuke iz odeljka 7 (o Agenciji Kosova za akreditaciju)

Preporuka 18:

Vlada Kosova treba da obezbedi dovoljno sredstava i etos nezavisnosti Agenciji Kosova za akreditaciju (AKA) u sprovođenju njene zakonske uloge na delotvoran, efikasan, transparentan i pošten način; stoga da osigura da je AKA glavno telo za obezbeđenje kvaliteta u sistemu visokog obrazovanja na Kosovu.

Preporuka 19:

Radi pomaganja u izgradnji kapaciteta sistema obezbeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju na Kosovu, AKA treba da počne da koristi akademske stručnjake sa samog Kosova kao deo akreditacionih panela, a ne da se oslanja isključivo na međunarodne stručnjake.

Preporuka 20:

AKA treba da obezbedi da su njeni procesi i procedure robusni i dosledno primenjivani u svim ustanovama za identifikovani vremenski period, recimo tri godine.

Preporuka 21:

AKA treba da radi sa kancelarijom ENIC/NARIC-a, da bi obezbedila da se provera međunarodnih kvalifikacija koje je steklo osoblje u visokom obrazovanju radi na srazmeran način i u najkraćem mogućem roku.

1 - UVOD, UKLJUČUJUĆI OPŠTE PRISTUPE, METODOLOGIJE I UPOTREBU DRUGIH RADOVA

1.1 Opšti pristupi

1.1.1 Ovaj izveštaj je nastavak misije Savet Evrope (SE) na Kosovu, koju su sproveli međunarodni stručnjaci: profesor Ian Smith, profesor Tom Hamilton i profesor Aziz Pollozhani 17. i 18. novembra 2016. godine. Ova misija je bila prva aktivnost zajedničkog projekta Evropske unije (EU)/Saveta evrope (SE) 'Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju', i ova osnovna procena predstavlja prvu izlaznu informaciju ovog projekta. Ovu osnovnu procenu su napisali profesor Smith i profesor Hamilton. Profesor Pollozhani je dodao gledišta iz svoje specijalističke regionalne stručnosti i znanja.

1.1.2 Održani su sastanci sa mnoštvom interesnih strana iz sistema visokog obrazovanja (VO) na Kosovu tokom dva puna dana ove misije. Ovde su uključeni sastanke sa: ministrom za obrazovanje, nauke i tehnologije i višim službenicima MONT-a; višim službenicima Agencije za borbu protiv korupcije; višim službenicima Agencije Kosova za akreditaciju (AKA); višim službenicima Univerziteta u Prištini; višim službenicima regionalnih državnih univerziteta; višim službenicima privatnih fakulteta; studentskim predstavnicima; predstavnicima NVO-a.

1.1.3 U razmatranju pitanja integriteta u okviru ove osnovne procene, stručnjaci Saveta Evrope će generalno pratiti pristup koji je usvojen u drugim radovima Saveta. Ovim pristup se argumentuje da, posebno dugoročno, jačanje integriteta u obrazovanju (uključujući visoko obrazovanje) treba da bude na osnovu potpune posvećenosti osnovnim, pozitivnim, etičkim načelima i etičkom ponašanju u profesionalnom i javnom životu. U suštini, na integritet se gleda kao na vezu između pozitivnih etičkih načela i kvaliteta u obrazovanju.

Ovaj naglasak na važnosti sveobuhvatnog kvaliteta obrazovanja znači da je primenjeni pristup širi od jednostavnog uskog razmatranja deficita agende o 'korupciji' i povezanog sklopa mehaničkih mera, od gore nadole, za 'borbu protiv korupcije'. Naravno, takve mere će imati svoje mesto, posebno na kratkoročnom i srednjeročnom planu u okviru razvoja trenutnog zajedničkog projekta EU/SE-a.

Međutim, iz ovog šireg pristupa proizilazi da će stručnjaci predlagati dijalog sa kosovskim vlastima i drugim višim kosovskim interesnim stranama, ne samo o uskim aspektima agende za borbu protiv korupcije, već i o nekim većim pitanjima koja se smatraju relevantnim za postavljanje okvira za dugoročno jačanje integriteta u visokom obrazovanju na Kosovu.

Opšti pristupi koje su koristili stručnjaci se šire na druge radove za Savet Evrope, na primer, u dokumentima 'Etička načela u obrazovanju' i 'Etičko ponašanje svih aktera u obrazovanju', koji su dostupni kao deo razvoja panevropske platforme Saveta o etici, transparentnosti i integritetu u obrazovanju (ETINED) (Savet Evrope 2016a,b u referencama).

1.1.4 U pristupanju glavnom aspektu javnog života na Kosovu, kao što je sistem visokog obrazovanja, stručnjaci takođe žele da istaknu svoje puno poštovanje prema kosovskom društvu koje se suočava sa izazovima napretka od poteškoća svoje istorije, posebno onih koje se povezuju sa ratom u kasnim 90-tim i njegovim posledicama. Stručnjaci žele da se njihova vrednovanja kosovskih položaja razmatraju u kontekstu ovog ukupnog poštovanja.

1.1.5 Ova osnovna procena je organizovana u odeljke.

Odeljak 1	Uvod, uključujući opšte pristupe, metodologije i upotrebu drugih radova
Odeljak 2	Nacionalne politike za borbu protiv korupcije
Odeljak 3	Vladini pristupi visokom obrazovanju (VO): Strategija i zakon
Odeljak 4	Javna debata o integritetu Univerziteta u Prištini
Odeljak 5	Regionalni državni univerziteti
Odeljak 6	Privatne visokoškolske ustanove (VU)
Odeljak 7	Agencija Kosova za akreditaciju (AKA)
Odeljak 8	Zaključci i sledeći koraci

1.2 Metodologija izveštaja

U suštini su postajale dve metodologije u ovoj osnovnoj proceni.

1.2.1 Prvenstveno, sprovedeno je sekundarno istraživanje o različitim štampanim i onlajn resursima, uključujući zvanične kosovske dokumente koji su bili na raspolaganju stručnjacima. Sva ova sredstva su navedena u referencama na kraju osnovne procene.

1.2.2 Drugo, stručnjaci su sproveli analizu sadržaja serije sastanka koje su imali sa različitim grupama ključnih interesnih strana (vidi pas.1.1.2 iznad).

1.3 Svesnost o radu na drugim projektima

1.3.1 Tokom svog sekundarnog istraživanja, stručnjaci su postali svesni drugih projekata koje je u oblasti obrazovanja preduzela Vlada Kosova u saradnji sa međunarodnim organizacijama i uz međunarodno finansiranje. Ispod su opisani glavni projekti sa početnim procenom koliko su u vezi sa temama trenutnog zajedničkog projekta EU/SE-a. Ova procena je važna da bi se osiguralo da trenutni projekat izbegava beskorisno poklapanje sa drugim projektima, već da teži dostizanju značajne, nove i 'dodate vrednosti' ovim projektima.

Projekat Svetske banke 'Unapređenje sistema obrazovanja na Kosovu'

1.3.2 Postoji projekat Svetske banke 'Unapređenje sistema obrazovanja na Kosovu' koji traje od 2015 do 2019. godine sa ukupnim finansijskim sredstvima u iznosu od 11 miliona dolara.

(Vidi <http://projects.worldbank.org/P149005?lang=en>.)

Izgleda da u okviru projekta postoje neke reference za univerzitete. Na primer, dokument iz decembra 2016. godine, 'Projekat unapređenja sistema obrazovanja na Kosovu (P149005) - Izveštaj o statusu i rezultatima sprovođenja' (vidi internet stranicu) obuhvata 'pravila za potpunu finansijsku autonomiju na univerzitetima koja je razvijena i odobrena' u okviru razvoja projekta 'rezultati' pod 'pokazateljima srednjeročnih rezultata'.

Međutim, ovo je jedini poseban unos o visokom obrazovanju u okviru tog dokumenta pod 'pokazateljima srednjeročnih rezultata' ili 'objektivnim pokazateljima razvoja projekta'. Suprotno tome, postoji najmanje sedamnaest drugih unosa koji su naizgled povezani sa preduniverzitetskim školskim sektorom. Dodatno, izveštaj prikazuje da 'nema postavljenih pravila' u novembru 2016. godine za 'pravila za potpunu finansijsku autonomiju na univerzitetima koja su razvijena i odobrena'.

U rezimeu postoje ograničeni aspekti ovog projekta Svetske banke koji se odnose na visoko obrazovanje. Međutim, ukupna razmera projekta Svetske banke, posebno njegovo finansiranje, sugeriše da trenutni zajednički projekat EU/SE-a treba u najmanju ruku da nastavi sa pregledom aspekata visokog obrazovanja u okviru projekta Svetske banke radi potencijalnih pozitivnih veza.

'Program transformacionog liderstva - partneri i stipendije', Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i World learning

1.3.3 Postoji takođe veliki projekat, 'Program transformacionog liderstva - partneri i stipendije' koji finansira Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) sa 28.2 miliona dolara i sprovodi World learning, koji traje od februara 2014. do februara 2019. godine.

On ima za cilj 'da pomogne u obuci nove generacije kosovskih lidera da pokrenu značajnu promenu i prioritetnim ekonomskim, političkim i socijalnim oblastima' putem davanja stipendija za Kosovare radi sticanja 185 master diploma i 160 'profesionalnih potvrda' na američkim univerzitetima.

Međutim, postoji pomen takođe da će 'World learning i njegovi partneri izgraditi kapacitete Univerziteta u Prištini u pripremanju diplomaca radi zadovoljavanja potreba rastuće ekonomije i razvijene države'. (Vidi internet stranicu na <http://www.worldlearning.org/projects/transformational-leadership-scholarships-and-partnerships-program/>). Partneri naizgled uključuju državni Univerzitet u Arizoni, Univerzitet Indijana, Univerzitet Minesota i Dartmouth koledž. Više detalja o 'univerzitetskim saradnjama' su dostupni na internet stranici USAID-a o programu (<http://www.usaid-tlp-sp.org/En>).

Aktivnosti u 2016. godini su naizgled uključile uspešno završavanje razmena profesora sa Univerziteta u Prištini i poseta akademika sa američkog univerziteta gore pomenutom Univerzitetu (fokus obe ove aktivnosti je bio na nastavne metode i nastavni plan); administrativno osoblje Univerziteta u Prištini je imalo obuku na temu 'Vođstvo i promena u upravljanju'; simpozijum o povećanju istraživanja u obrazovanju na Fakultetu za obrazovanje Univerziteta u Prištini, gde je bilo uključeno osoblje američkog univerziteta.

U sažetku, ovo sugeriše da USAID/World learning projekat sadrži značajne aspekte koji se bave interni razvojem Univerziteta u Prištini. Naročito uzevši u obzir razmeru uključenog finansiranja u USAID/World learning projekat, trenutni zajednički projekat EU/SE-a treba da razmotri moguću sinergiju sa ovim projektom.

Projekat za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu - PECK

1.3.4 U dodatku ovim drugim projektima koji su u vezi sa obrazovanjem, stručnjaci su takođe postali uopšteno svesni projekta koji se odnosi na vrednovanje i razvoj više generičkih pravnih aspekata politika protiv diskriminacije i procedura na Kosovu. Ovo je zajednički projekat EU/SE-a za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu (PECK); PECK I je sproveden od 2012-2015. godine a PECK II je trenutno u toku. Internet stranica PECK-a je dostupna na:

<http://www.coe.int/t/DGHL/cooperation/economiccrime/corruption/Projects/PECK%>

Stručnjaci shvataju da se PECK značajno fokusira na aspekte kao što su pravna načela u sprečavanju rizika od pranja novca i finansiranja terorizma. Stručnjaci takođe shvataju da su skorašnje aktivnosti PECK II obuhvatile proveru Kosovske agencije za borbu protiv korupcije u vezi sa ovim vrstama pravnih dimenzija.

Suprotno tome, trenutni zajednički projekat EU/SE-a fokusiraće se na procenu aspekata koji su specifičniji za interakciju Agencije za borbu protiv korupcije sa obrazovnim sektorom, a posebno sa visokim obrazovanjem. Međutim, održavanje veza sa PECK projektom može biti od značaja za trenutni projekat, posebno da bi se osiguralo da su trenutni pristupi politikama i procedurama u projektu koje imaju Vlada Kosova i Agencija za borbu protiv korupcije u potpunosti svesni svih sveobuhvatnih uvida PECK projekta.

1.4 Svesnost o drugim, ranijim međunarodnim procenama sistema obrazovanja na Kosovu

1.4.1 U dodatku drugim trenutnim međunarodnim projektima, stručnjaci su prilikom sekundarnog istraživanja postali svesni druge, skorašnje, značajne međunarodne procene integriteta sistema obrazovanja na Kosovu

'Korupcija - procena rizika u sektoru obrazovanja na Kosovu', Razvojni program Ujedinjenih nacija 2015

Ovaj dokumenat pokriva celokupni obrazovni sektor, ne samo visoko obrazovanje, ali pokreće pitanja od značaja za visoko obrazovanje.

Identifikuje značajne rizike u autonomiji visokoškolskih ustanova (str.10). Oni obuhvataju pitanja o budžetu (strane 13, 17-18, 26-28). Rizici takođe obuhvataju politizaciju imenovanja (strane 13, 27) i druga pitanja oko imenovanja (strane 21, 27). Diskutovalo se o gledištima studenata po pitanjima kao što su 'loši odnosi između studenata i nastavnika; slučajevi seksualnog uznemiravanja; nepravilnosti tokom ispita; itd., '(str.15) i po drugim pitanjima u vezi sa 'ponašanjem osoblja' kao što su 'nepostojeći profesori i odsustva', obaveze studenata da kupe nastavne knjige koje su napisali profesori', (str.21-22, 27). Ovaj dokumenat takođe govori o potrebama programa za jačanje kapaciteta univerzitetskih uprava (str.29).

U sažetku, izveštaj iz Razvojnog programa Ujedinjenih nacija otvara diskusiju o rizicima u integritetu visokog obrazovanja na Kosovu na koje ćemo se vratiti detaljnije u odeljku 4 ispod. Međutim, izveštaj nije veoma detaljan kada se govori o preporukama za posebne smernice za dalji rad u sektoru visokog obrazovanja. Uistinu, glavna preporuka za visoko obrazovanje je da studenti treba da razviju e-platformu za pitanja transparentnosti (str.31).

Preporuke iz odeljka 1 (o uvodu, uključujući opšte pristupe, metodologije i upotrebu drugih radova)

Preporuka 1(a):

U sprovođenju aktivnosti zajedničkog EU/SE projekta 'Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju na Kosovu', moraju da postoje što je bolje moguće diskusije sa svim relevantnim interesnim stranama da bi se obezbedilo da aktivnosti projekta dodaju osobenu novu vrednost, i izbegavaju beskorisno kopiranje izlaznih informacija Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i 'Programa transformacionog liderstva - partneri i stipendije' World learning-a, kao i relevantnih izlaznih informacija projekta Svetske banke 'Poboljšanje sistema obrazovanja na Kosovu'.

Preporuka 1(b):

Projekat treba da održi vezu zajedničkog projekta EU/SE i Projekta za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu (PECK), posebno da bi se osiguralo da trenutni pristupi, politike i procedure Vlade Kosova i Agencije za borbu protiv korupcije budu u potpunosti svesne ukupnih uvida iz PECK projekta.

2 - NACIONALNE POLITIKE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE

2.1 Kao početna tema u okviru trenutne osnovne procene, veoma je važno istražiti u kojoj meri sveobuhvatne politike i procedure Vlade za borbu protiv korupcije obuhvataju poseban fokus na borbu protiv korupcije i jačanje integriteta u obrazovanju, posebno u visokom obrazovanju.

Dokazni materijal iz dokumenata

2.2 Na Kosovu postoji nekolicina zvaničnih dokumenata o skorašnjim nacionalnim politikama i smernicama u borbi protiv korupcije. U ovim dokumentima se može naći nekoliko upućivanja na obrazovanje i posebno na visoko obrazovanje. Međutim, teško je identifikovati bilo kakvu sveobuhvatnu i jasnu vezu između ovih nacionalnih politika i jačanja integriteta u visokom obrazovanju.

Kosovska 'Strategija za borbu protiv korupcije 2012-2016'

2.3.1 Dokumentat 'Strategija za borbu protiv korupcije 2012-2016' iz novembra 2011. godine, pruža zanimljive detalje o Kosovskoj agenciji za borbu protiv korupcije (APK) i aspekte strategije za borbu protiv korupcije, uključujući prethodno angažovanje stručnjaka Saveta Evrope u razvoju ove strategije u 2011. godini (str.4). Međutim, uzimajući u obzir da je Agencija za borbu protiv korupcije naznačila da ova dokument treba da bude datiran 2013-2017., postoji nejasnoća o stvarnom vremenskom okviru ove Strategije.

2.3.2 Međutim, na stranu pitanje vremenskog okvira, teško je sveobuhvatno identifikovati pokrivenost obrazovanja u ovoj Strategiji.

2.3.3 Obrazovanje nije posebno spomenuto kao 'prioritetni sektor' u ovom dokumentu (vidi str.5). Iako postoje unosi o 'smernicama u toku' u obrazovanju koji se nalaze u tabelama o sprovođenju prethodnog Akcionog plana za borbu protiv korupcije 2009-2011, oni nisu određeni i nijedan nije naveden u 'izvršenim akcijama' (vidi str.11-14). U poglavlju V o 'posebnim ciljevima za prioritetne sektore', obrazovanje nije identifikovano kao jedan od sedam odvojenih 'prioritetnih sektora'.

2.3.4 Takođe postoje neka prilično zbunjujuća upućivanja na obrazovanje unutar odeljka o 'centralnoj upravi'. U njima se napominje da je obrazovanje i dalje 'ranjivo na korupciju', ali da 'sektor programa za borbu protiv korupcije' za takve određene oblasti i 'dalje nedostaje'. Stoga, među ciljevima koji su identifikovani kao smernice za dalji rad u ovom odeljku su: 'obezbeđivanje posebnih mera za borbu protiv korupcije u zdravstvu, obrazovanju, oporezivanju, životnoj okolini i sektorima prostornog planiranja' (vidi str.24-25).

'Akциони plan za borbu protiv korupcije 2012-2016'

2.4.1 'Akциони plan za borbu protiv korupcije 2012-2016' počinje sa 'horizontalnim prioritetima' kao što su 'opšti strateški cilj', 'unapređenja integriteta javnih ustanova i povećanje javnog poverenja u njih; dalje jačanje odgovornosti i transparentnosti'. U vezi sa ovim opštim strateškim ciljem je 'posebni cilj akcionog plana': 'Stvaranje i sprovođenja okvira integriteta', i 'akcije/mera' su identifikovane za ovo da bi se usvojili 'planovi integriteta' za 'vladine institucije ali i u javnom sektoru'. U okviru 'vertikalnih sektorskih prioriteta' pod 'centralnom upravom', postoje 'strateški sektorski ciljevi' uključujući 'sprovođenje etičkih kodeksa u državnoj upravi i borbu protiv nepotizma'. Međutim, opet u ovom delu dokumenta nije najjasnije kako se ovi sveobuhvatni ciljevi javnog sektora konkretno primenjuju na obrazovanje.

2.4.2 Dokumentat nakon toga prelazi na 'pružanje posebnih mera za borbu protiv korupcije u zdravstvu, obrazovanju, oporezivanju, životnoj okolini i sektoru prostornog planiranja'. Što se tiče konkretno obrazovanja, većina 'akcija/mera' za 'povećanje prevencije korupcije u obrazovnom sektoru' se odnosi na preduniverzitetski školski sektor. Dve koje se odnose na visoko obrazovanje su: 'obezbeđivanje transparentnosti u procesu akreditacije visokoškolskih ustanova i nadgledanje njenog sprovođenja' (odgovornost je na Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije [MONT],

Agenciji Kosova za Akreditaciju [AKA] i opštini) i 'pružanje obuke u borbi protiv korupcije za osoblje MONT-a, opštine i univerziteta, u saradnji sa nadležnim institucijama za istraživanje i krivično gonjenje po pitanjima korupcije' (odgovornost je na MONT-u, AKA-i, policiji, tužiocu). Ove 'akcije/mere' su svakako korisne, ali ne konstituišu sveobuhvatan akcioni plan za visoko obrazovanje.

Različiti izveštaji o sprovođenju Akcionog plana za borbu protiv korupcije, 2013-2017

2.5 Internet stranica APK-a takođe uključuje 'Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za borbu protiv korupcije za period: Februar - maj 2013.' i 'Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za borbu protiv korupcije 2013-2017 za januar – jun 2014.' (ponovo, ovaj drugi dokumenat koristi datume 2013-2017 radije nego 2012-2016 kao što to čini tekst prvog dokumenta). Nijedan od ovih dokumenata ne izveštava o bilo kakvom značajnom i određenom napretku u odnosu na obrazovanje. Prvi dokumenat upućuje na šest 'planiranih akcija' za MONT, sve su 'nesprovedene'. Drugi dokumenat upućuje na četiri 'planirane aktivnosti' za MONT, sve su 'neprijavljene'.

Radni dokument osoblja Evropske komisije: Kosovo: Izveštaj 2015.

2.6.1 Udaljavajući se od dokumenata Vlade Kosova, ovaj dokument Evropske komisije (EK) pruža izvesnu ukupnu procenu 'borbe protiv korupcije' na Kosovu (str.15-16), ali veći deo diskusije je veoma 'opšti', 'pravni' i 'politički', i upućuje na stvari kao što su ukupan položaj 'javnih zvaničnika', uključujući njihov položaj u objavljivanju imovinskog stanja itd. (str.15, 17).

2.6.2 Međutim, postoji takođe fokusiranija procena pristupa za 'borbu protiv korupcije' (str.16). Što se tiče Agencije za borbu protiv korupcije, ona je identifikovana kao 'nezavisna i specijalizovana' ali bez 'potpunih istražnih ovlašćenja'. Njena prevencija i 'preliminarne upravne istrage' su 'u skladu sa međunarodnim standardima'. Takođe se pominje Nacionalni savet za borbu protiv korupcije, Nacionalni koordinator za borbu protiv korupcije, Direktorat za istrage u privrednom kriminalu i policiji, ali se takođe pominje i 'nepovezanost' između ovih različitih organa i pozicija.

2.6.3 Ovi komentari nisu specifični za obrazovanje. Međutim, oni ističu nedostatak delotvorne usaglašenosti u sveobuhvatnim vladinim politikama za borbu protiv korupcije. Ova analiza navodi, na osnovu lične provere vladinih dokumenata od strane stručnjaka, da se nedostatak delotvorne usklađenosti u politikama za borbu protiv korupcije u obrazovanju očigledno ogleda i u sličnim problemima u sveobuhvatnoj politici Vlade za borbu protiv korupcije.

Rezime komentara o dokaznom materijalu iz dokumenata

2.7 U sažetku, pregled relevantnih dokumenata ukazuje da skorašnji razvoj kosovske politike za borbu protiv korupcije ne pokazuje u potpunosti sveobuhvatnost i usaglašenost u pristupu borbi protiv korupcije uopšteno, a i posebno u visokom obrazovanju.

Dokazni materijal sa sastanka

2.8.1 Održan je sastanak sa višim službenicima Agencije za borbu protiv korupcije.

2.8.2 Tokom diskusije, ukazano je da je Agencija do sada imala tendenciju da se bavi zvaničnicima u obrazovanju na opštinskom nivou, ali ne toliko sa studentima ili obrazovnim organizacijama. Agencija se bavi 'obrazovanjem' (verovatno razvojem osoblja) zvaničnika u Ministarstvu, ali ne posebno Ministarstva za obrazovanje. Agencija se fokusira na pravna pitanja. Obrazovanje još uvek nije identifikovano kao prioritarna oblast ali postojeće procene rizika i ciljeva za različite oblasti i jedna od ovih biće obrazovanje. Budući prioritet za obrazovanje biće verovatno obrazovanje opštinskih službenika ali projekat još uvek nije odobren. Agencija može da kazni takve službenike.

2.8.3 Konkretnije o državnim univerzitetima, navedeno je da postoje dokazi slučajeva gde su ocene falsifikovane i ljudima je dat mito. Štaviše, postoje upravna kršenja u imenovanju profesora sa

konfliktom interesa i profesora koji 'nisu opravdano imenovani'. Agencija će ih istražiti. Pitanja mogu da obuhvate i plagijatorstvo publikacija.

2.8.4 S druge strane, ukazano je da su nova pravila o prijemu studenata dovela do smanjenja korupcije i uz ova poboljšanja, krivične sankcije po ovom aspektu su postale stvar prošlosti.

2.8.5 Što se tiče toga kako predmeti stižu u Agenciju, oni koji upozoravaju na opasnost mogu da koriste anonimnu elektronsku poštu. Ovo nije slučaj samo za obrazovanje. Agencija proverava informacije da bi odredila koliko su ozbiljne i započinje istrage ukoliko odluči da postoje osnovi za opravdanu sumnju. Što se tiče visokog obrazovanja, univerzitet ili ministarstvo mogu podneti izveštaje Agenciji ali ne moraju da izveštavaju Agenciju.

2.8.6 O pitanjima plagijatorstva u publikacijama u visokom obrazovanju, nova Strategija će se baviti ovim pitanjima i potrebna je pravna osnova za ovu akciju, iako Agencija trenutno ima ovlašćenja za autorska prava.

2.8.8 Privatne visokoškolske ustanove su takođe bile tema diskusije ali na komentare o njima osvrnućemo se u odeljku 6 ispod.

Rezime komentara o dokaznom materijalu sa sastanka

2.8.9 U sažetku, isplivale su stavke sa sastanka koje su ukazale da dosadašnji rad Agencije u visokom obrazovanju treba da se ojača. Međutim, postoji takođe dokaz da Agencija ima dobru opštu svest o tome gde i kako se ovo može unaprediti.

Preporuke iz odeljka 2 (o nacionalnim politikama za borbu protiv korupcije)

Preporuka 2:

U razvijanju naredne kosovske Strategije za borbu protiv korupcije i povezanih Akcionih planova, od 2017. godine, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova i Kosovska agencija za borbu protiv korupcije) moraju da obezbede postojanje poboljšanih i jasnih veza između sveobuhvatne politike Vlade za borbu protiv korupcije i akcionih tačaka za jačanje integriteta u borbu protiv korupcije, naročito u visokom obrazovanju.

Pokrivenost smernica za dalji rad u visokom obrazovanju mora biti sveobuhvatna. Smernice za dalji rad treba da obuhvate razjašnjavanje uloge Agencije za borbu protiv korupcije u rešavanju rizika korupcije koji se povezuje sa akademskim plagijatorstvom u imenovanju akademskog osoblja. Za Agenciji za borbu protiv korupcije treba da se utvrdi jasna pravna osnova svake tako identifikovane uloge.

Pod rukovodstvom svog novog direktora, Agencija za borbu protiv korupcije treba da bude dobro finansirana radi sprovođenja konkretnih smernica za dalji rad unutar naredne Strategije za borbu protiv korupcije i povezanih akcionih planova, uključujući naročito sve one koje su identifikovane u visokom obrazovanju.

3 - VLADINI PRISTUPI VISOKOM OBRAZOVANJU (VO): STRATEGIJA I ZAKON

3.1 Zvanični dokazni materijal iz dokumenata i sastanka ukazuje na pozitivne pristupe Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) u odnosu na visoko obrazovanje.

Dokazni materijal iz dokumenata

Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2017-2021

3.2.1 U predgovoru ministra u 'Strateškom planu za obrazovanje na Kosovu 2017-2021', postoji sveobuhvatna posvećenost 'svrsi da obrazovanje služi ekonomskom i socijalnom razvoju zemlje', sa posebnim naglaskom na 'inkluziju, kvalitet i odgovornost'. Postoje posebna upućivanja na visoko obrazovanje pod 'kvalitetom', sa obavezom da 'ćemo mi ojačati mehanizme obezbeđenja kvaliteta, strogo primenjivati kriterijume i procedure akreditacije ali takođe pružati oslonac visokoškolskim ustanovama u ispunjavanju standarda kvaliteta'.

3.2.2 Sa druge strane, veći deo preostalog predgovora se konkretnije bavi preduniverziteskim školskim obrazovanjem. Stoga, od sedam 'strateških ciljeva' u Strateškom planu, samo strateški cilj 7 se bavi visokim obrazovanjem. Pet drugih ciljeva se u suštini odnosi na preduniverzitetsko školsko obrazovanje, dok se jedan odnosi na stručno obrazovanje i obuku (VET).

3.2.3 Međutim, aspekti kojima se bavi u okviru strateškog cilja 7 su prikladni i važni. Glavni prioritet je 'poboljšanje kvaliteta'. Ovo se posmatra radi uključivanja poboljšanih odnosa osoblje-student; ojačanog mehanizam obezbeđenja kvaliteta; saradnje sa 'predstavnicima ekonomije' da bi se obezbedilo da visoko obrazovanje ispunjava potrebe tržišta rada; obezbeđivanja jake 'integrisane veze između visokog obrazovanja i naučnog istraživanja'; postizanja 'održivog finansiranja visokog obrazovanja'; promocije međunarodne saradnje (vidi str.77).

3.2.4 Naznačeno je jedanaest 'očekivanih rezultata' radi unapređenja ovih razvoja (ovi 'očekivani rezultati' takođe uključuju rezultate predložene za stručno usavršavanje akademskog osoblja, infrastrukture za predavanje, istraživanje i pravni okvir za visoko obrazovanje). Oni su sumirani na str.79 a povezane 'moguće aktivnosti' su opisane detaljno na str.79-83.

3.2.5 Razvoj ovih pristupa visokom obrazovanju u okviru Strateškog plana je takođe stavljen u kontekst pažljive analize 'izazova' sa kojima je suočeno visoko obrazovanje: 'Neusaglašenost sa standardima kvaliteta u visokoškolskim ustanovama'; 'neusaglašenost studijskih programa sa zahtevima tržišta rada'; 'nedovoljno naučnoistraživačkog rada u visokoškolskim ustanovama'; 'nepotpun pravni okvir u visokom obrazovanju'; 'finansiranje visokog obrazovanja nezavisno od učinka'; 'nedovoljna međunarodna saradnju u visokom obrazovanju' (vidi str.77-78 , str.27-28). Dodatno, postoji jasna identifikacija 'nepovoljnog razmera između broja nastavnog osoblja i studenata' (str.28), prekomerno velikog broja visokoškolskih ustanova na Kosovu (vidi str.27), i rast u broju studenata koji se ne poklapa paralelno sa rastom u broju onih koji uspešno diplomiraju (vidi str.27 i str.20).

3.2.6 Strateški plan takođe pokazuje dobru svest o 'pretpostavkama i rizicima' u svojim predlozima za visoko obrazovanje (vidi str.83-84).

3.2.7 Dodatno, međupovezanost između razvoja visokog obrazovanja i drugih aspekata Strateškog plana je naglašena, npr. raznoliko učestovanje studenata iz marginalizovanih grupa se može postići u visokom obrazovanju samo ako se prethodno postigne u preduniverzitetskom obrazovanju (vidi str.36).

3.2.8 Stručnjaci su detaljno prostudirali detaljne 'moguće aktivnosti' naznačene od pas.7.1.1 do 7.11.4 na str.79-83 Strateškog plana. Oni se slažu sa svakom od njih i podržali bi ih sve.

3.2.9 Međutim, u pogledu konkretnog fokusa trenutne osnovne procene koji je na jačanju integriteta i borbi protiv korupcije u visokom obrazovanju, stručnjaci naravno navode da je ova dimenzija nedovoljno razvijena u 'mogućim aktivnostima' Strateškog plana. Postoji jedna izričita aktivnost (7.7.3) 'Osposobljavanje Etičkih komiteta u visokoškolskim ustanovama', ali ovo je pod 'rezultatom 7.7', 'Broj naučnih publikacija u međunarodnim indeksiranim časopisima čiji su autori akademsko osoblje se povećava 25% svake godine'. Verovatno je ovde stoga konkretno upućivanje na etiku istraživanja radije nego na etičko ponašanje uopšteno. Postoji upućivanje na 'sprovođenje pravičnog i transparentnog procesa regrutovanja i usavršavanja osoblja' u okviru aktivnosti 7.3.3 ('Podrška visokoškolskim ustanovama u sprovođenju politika obezbeđenja kvaliteta'). Međutim, nisu pruženi detalji šta se traži da bi ovi procesi bili 'pravični i transparentni', ili šta je trenutni osnov 'pravičnosti i transparentnosti'.

Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2011-2016: Izveštaj o procenjivanju: Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, decembar 2015. godine

3.3.1 Strateški plan za obrazovanje na Kosovu, 2017-2021 se nadograđuje na izveštaj o proceni MONT-a iz decembra 2015. godine o prethodnom Strateškom planu za obrazovanje na Kosovu, 2011-2016.

3.3.2 U isticanju raznolikosti pitanja, ovaj dokument generalno predviđa 'izazove' sa kojima je suočeno visoko obrazovanje a koji su identifikovani u Strateškom planu 2017-2021. Identifikuje potrebu za poboljšanjem poklapanja između potreba tržišta rada i studijskih programa (str.110, 115-116, 82, 83, 84, 85). Diskutovano je o izazovima povezanim sa povećanom potražnjom za visokim obrazovanjem, uključujući osnivanje novih univerziteta. Naglašeno je da se brojevi studenata povećavaju ali broj onih koji diplomiraju se nije povećao srazmerno (str.16). Izazovi uključuju opadanje troškova po studentu dok se sistem širio (str.106-7, 77, 79, 86-87, 90). Postojali su posebni izazovi u potrebi za povećanjem broja akademskog osoblja i unapređenje njihovih kvalifikacija (str.79, 91). Postojali su takođe izazovi u promovisanju nauke i istraživanja ali i onih koji obuhvataju finansiranje. Trenutno trošenje je nisko (str.27) i pregledane su buduće potrebe finansiranja (str.93-94, 109, 115-117). Postojali su problemi u odnosu na vezu između istraživanja i akademskog napredovanja (str.92).

3.3.3 U sažetku, bliska doslednost između pitanja koja su naglašena u proceni Strateškog plana za obrazovanje 2011-2016 i 'izazova' koji su identifikovani u Planu 2017-2021, prikazuje dosledan pristup trenutnom planiranju za razvijanje visokog obrazovanja od strane MONT-a.

Program Vlade Kosova, 2015-2018

3.4.1 'Program Vlade Kosova, 2015-2018' pruža dosledne veze između ove vrste sveobuhvatnog Vladinog dokumenta i Strateškog plana određenog za obrazovanje.

3.4.2 'Program Vlade Kosova, 2015-2018' izričito pominje Strateški plan za obrazovanje na Kosovu, 2017-2021. Tačnije, takođe naglašava slična pitanja o potrebi za unapređenjem poklapanja potreba tržišta rada i studijskih programa (str.63-64); potrebe za unapređenjem kvalifikacija akademskog osoblja (str.64); potrebe za unapređenjem nauke i istraživanja, uključujući finansiranje (str.67); važnost povećanja autonomije univerziteta (str.66); važnost Etičkih komiteta univerziteta (str.66); ukupnu potrebu za poboljšanjem kvaliteta u visokom obrazovanju (str.65).

Nacrt zakona o visokom obrazovanju Republike Kosovo, oktobar 2015. godine

3.5.1 Nacrt Zakona o visokom obrazovanju Republike Kosovo, oktobar 2015. godine, takođe pruža dokaze o ukupnim sveobuhvatnim i doslednim pristupima u visokom obrazovanju. Nacrt Zakona ima dvanaest glavnih poglavlja:

I: Opšte odredbe; II: Principi i ciljevi visokog obrazovanja; III: Organizacija sistema visokog obrazovanja; IV: Upravljanje sistemom visokog obrazovanja na Kosovu; V: Javne institucije visokog

obrazovanja; VI: Vladajuća struktura javnih institucija visokog obrazovanja; VII: Osoblje javnih institucija visokog obrazovanja; VIII: Naučno istraživanje u javnim institucijama visokog obrazovanja; IX: Studenti u javnim institucijama visokog obrazovanja; X: Finansiranje, izveštavanje i odgovornosti javnih institucija visokog obrazovanja; XI: Privatne institucije visokog obrazovanja; XII: Prelazne i završne odredbe.

3.5.2 Interesantni aspekti obuhvataju:

U prvom poglavlju

Postoje jasna upućivanja na akreditaciju, Agenciju Kosova za akreditaciju i licenciranje u članu 3, st. 1.18, 1.19, 1.20.

U trećem poglavlju

Postoji korisna identifikacija vrsti institucija visokog obrazovanja u članu 8, uključujući kriterijum za univerzitet u st.2.1, 2.2 i za univerzitetski koledž, koledž visokog obrazovanja i profesionalni koledž u st.3.1-5.3.

Može biti od posebne važnosti napomenuti da kriterijum za univerzitet u st.2.1 u članu 8 obuhvata 'doktorski nivo' u zvanjima u disciplinama, i u st.2.2

pet (5) širih disciplina u kojima pruža akreditovane programe na doktorskom nivou. Univerzitet mora da ima najmanje stotinu dvadeset (120) akademskih članova osoblja koji rade puno radno vreme i najmanje polovina njih mora imati najveće naučno zvanje i mora biti aktivno angažovana u istraživačkim aktivnostima koje se sprovode na univerzitetu'.

Status 'univerzitetskog koledža' zahteva

'studijske programe na doktorskom nivou u rasponu od najmanje četiri (4) discipline koje pripadaju istoj ili povezanoj široj oblasti. Univerzitetski koledž mora imati najmanje pedeset članova (50) nastavnog osoblja koje radi puno radno vreme i najmanje polovina njih mora imati najviše naučno zvanje i mora biti aktivno angažovana u istraživačkim aktivnostima koje se sprovode na Univerzitetskom koledžu' (st.3.2).

'Koledž visokog obrazovanja' ne može da pruža naučne (akademske) doktorske programe, ali može da pruži programe 'do master nivoa' (st.4.1).

Napraviće se osvrt ispod na ove tačke o kriterijumu za vrste institucija visokog obrazovanja, posebno za univerzitet.

U četvrtom poglavlju

Postoje interesantni iskazi o ulozi ministra (član 12) i Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje (NSVO) (član 12, st.2.14); o KAA, uključujući njen odbor u njenu ulogu u akreditaciji (članovi 13 i 14) i detalji o licenciranju (član 15).

O NSVO-u je posebno važno napomenuti da 'ministar predlaže članove NSVO-a koje kasnije imenuje premijer' (član 12, st.2.14).

Napraviće se osvrt na ovu tačku o NSVO-u.

U petom poglavlju

Dati su iskazi o pristupu u stvaranju novih institucija visokog obrazovanja, spajanju ili zatvaranju postojećih institucija visokog obrazovanja (članovi 16-17) i postoje važni iskazi o institucionalnoj autonomiji (član 18).

U šestom poglavlju

Pruženi su detalji o odboru, senatu i rektoru javnih institucija visokog obrazovanja (članovi 21-24). Važno je napomenuti sledeće tačke:

Član 22, st.5 glasi

‘Ministar imenuje spoljne članove Odbora, čiji broj bi trebalo da je za jedan (1) manji od broja onih koje je izabrala institucija’, i čl.6 ‘Članovi Odbora ne mogu biti: osoba koja ima poziciju u Vladi Republike Kosovo i/ili ima status višeg javnog službenika u smislu Zakona...ili član...političke partije...’.

Član 23, st.4 glasi

‘Članovi Senata se biraju iz redova akademskog osoblja, ne-akademskog osoblja i studenata. Rektor, prorektori, dekani, i ostalo osoblje koje nosi izvršne pozicije unutar institucije ne mogu biti članovi senata. Najmanje 15% članova Senata sa pravom glasa treba da budu iz redova studenata.

Član 24, st.5-8 pokrivaju imenovanje rektora, dok st.7 ukazuje da Senat rangira 2 do 3 kandidata sa užeg spiska (koji moraju imati podršku 25% ‘akademskih jedinica’ - vidi st.6), zatim st.8 ukazuje da se nakon toga rektora sa ‘rangirane liste’ bira odbor Senata.

Ispod će se napraviti osvrt na ove tačke o imenovanju odbora, izboru Senata i imenovanju rektora.

U sedmom poglavlju

Postoji opšta pokrivenost akademskog osoblja (uključujući stručno) i ukazi o akademskoj slobodi.

Konkretnije, u okviru člana 27 o ‘akademske zvanjima’, st. 3.2 utvrđuje jasne kriterijume za zvanje ‘redovni profesor’, zahtevajući pet publikacija na ‘međunarodnom nivou’ sa definicijama ‘međunarodnog nivoa’ u pogledu vrste međunarodnih časopisa u kojima članci treba da se pojave. Međutim, ‘spisak ovih časopisa treba da pripreme akademske jedinice i treba da odobri Senat institucije visokog obrazovanja’.

Ispod će se napraviti osvrt na ove tačke o ‘akademske zvanjima’.

U osmom poglavlju

Ono je o ‘naučnom istraživanju u javnim institucijama visokog obrazovanja’. Ovde postoje detalji ali su oni prilično nerazvijeni i postoji upućivanje na odvojen Zakon o ‘naučno-istraživačkim aktivnostima’ (član 29, st.4).

S obzirom na naglasak na potrebi za daljim razvijanjem naučnog istraživanja u visokom obrazovanju, kao što je naglašeno u različitim dokumentima Vladinog Strateškog plana o kome se diskutovalo iznad, Vlada treba da preduzme kontinuirani pregled trenutne pravne pozicije da bi obezbedila da se pitanjima istraživanje u visokom obrazovanju zbilja da dovoljna pokrivenost i pažnja u zakonu.

U devetom poglavlju

Ovde se govori o ‘studentima u javnim institucijama visokog obrazovanja’. Postoje određena upućivanja da studenti treba da poštuju Etički kodeks institucija visokog obrazovanja (član 32, st.2.5)), do toga da saveti studenata ne treba da se eksterno politički povezuju (član 33, st.4), do Unije studenata Republike Kosov (član 33, st.7).

Ukupan položaj studenata u okviru visokog obrazovanja razmatraće se u odeljku 4 ispod.

U jedanaestom poglavlju

Ono je o privatnim institucijama visokog obrazovanja. Postoji pokrivenost akreditacije AKA-e i licenciranje koje radi ministar (član 45, st.2).

Međutim, član 48, st.3 glasi da privatna institucija visokog obrazovanja ‘može da se zatvori’ (npr., ne ‘mora da se zatvori’) ako je ‘akreditacija od strane AKA povučena ili se ne obnavlja ili ako se povlači licenca institucije od strane ministra’. Vlada treba da obezbedi da ovaj više ‘uslovni’ jezik ne dovede do neuspeha u zatvaranju ‘nezadovoljavajućih’ privatnih institucija visokog obrazovanja.

3.5.3 Rezime Nacrta Zakona o visokom obrazovanju iz oktobra 2015. godine je da će njegovo stupanje na snagu uopšteno biti korisno u unapređivanju visokog obrazovanja na Kosovu zbog

njegove sveobuhvatne prirode i prikladnog i konkretnog objašnjenja broja važnih tačaka. Na primer, treba da pruži jasne kriterijume za određivanje institucije visokog obrazovanja kao univerziteta i takođe treba da pruži osnov za razvijanje jasnog kriterijuma za imenovanje na akademske pozicije kao što je profesor. Naravno, ključno je da se ovi kriterijumi za određivanje institucije visokog obrazovanja i kriterijum za akademska imenovanja strogo sprovode u praksi. Integritet ovih aspekata sistema visokog obrazovanja zavisiće od univerzalne primene ovih kriterijuma u praksi. Oni ne smeju biti kriterijumi samo 'na papiru' koji se zatim krše u praksi.

3.5.4 S druge strane, neki aspekti Zakon zahtevaju brižljivo razmatranje potencijalnih pitanja u njihovoj primeni.

Na primer, vraćajući se na tačke koje su istaknute iznad na početku, postoje potencijalna pitanja o tome koliko je nezavisan Nacionalni savet za visoko obrazovanje od ministra i Vlade.

Što se tiče odbora javnih visokoškolskih ustanovama, uprkos tvrdnji da su oni koje imenuje ministar u manjini i da postoje izuzimanja službenika u kancelarijama Vlade itd., i dalje postoje potencijalna pitanja sa ministarskim imenovanjem koje ograničava nezavisnost od Vlade.

Što se tiče uloge senata u imenovanju rektora, ovo može izgledati kao demokratska prednost. Međutim, kao što će biti istraženo u odeljku 4 ispod, ova očigledna demokratska prednost može da predstavlja rizik od dostizanja progresivnog vođstva u javnim visokoškolskim ustanovama.

Što se tiče kriterijuma za imenovanje akademskih zvanja kao što je profesor, postoji potencijal za neprikladnim časopisima, kao što su 'predatorski' časopisi za koje postoji mogućnost da se uključe u spisak časopisa 'koji su pripremile akademske jedinice i...odobrio Senat'. S obzirom na važnost prikladnih publikacija u časopisima za akademska imenovanja, mora postojati potpuni integritet u ovom procesu 'nabiranja'.

Dokazni materijal sa sastanka

3.6.1 Sastanak sa ministrom obrazovanja, nauke i tehnologije i višim službenicima MONT-a je potvrdio dokaze o pozitivnim pristupima u odnosu na visoko obrazovanje.

3.6.2 Na primer, ministar je naglasio važnost povezivanja univerziteta sa tržištem rada tako što će se oni specijalizovati za potrebe tržišta. Takođe je naglasio važnost integriteta srpske zajednice u okviru ovih pristupa.

3.6.3 Ministar je ponovio svoju snažnu posvećenost kvalitetu u visokom obrazovanju, uključujući upotrebu pokazatelja učinka.

3.6.4 Ministar je takođe diskutovao o naučnom istraživanju i visokom obrazovanju. Naglasio je da je naučno istraživanje obavezna kategorija aktivnosti za sve visokoškolske ustanove, i javne i privatne, i da će ono biti kriterijum za procenjivanje učinka univerziteta. Univerziteti sa više istraživanja imaće koristi od više finansiranja. Budžeti ministarstva ići će tim univerzitetima. Univerziteti su autonomni i mogu da smišljaju planove za sredstva. Univerziteti će se stimulisati za rad sa javnim preduzećima.

3.6.5 Ministar je takođe objasnio da je Vlada poboljšala Nacrt Zakona o visokom obrazovanju i da je sada na Skupštini. On je predložio da je potrebna podrška srpskoj zajednici kao i da se Univerzitet u Severnoj Mitrovici nije spominjao u Zakonu. Zakon će se unaprediti nakon što se reši ovo pitanje.

3.6.6 U diskusijama, MONT je izgleda naveo da Inspektorat ima jedinicu za visoko obrazovanje koja se posebno bavi privatnim visokoškolskim ustanovama.

3.6.7 Iako Zakon iz 2004. godine o inspekciji u obrazovanju na Kosovu obuhvata visoko obrazovanje (i javno i privatno) u okviru 'opsega delovanja ovog Zakona' u članu 2, a i 'studenti' su pomenuti u više tačaka u okviru člana 4.3 (o tome šta je 'glavna dužnost' inspektora za obrazovanje da istraže), Zakon

je uopšteno više primenljiv na inspekciju u školama. Uistinu ne sadrži nikakve dodatne detalje koji su određeni za visoko obrazovanje.

Takvi pristupi inspekciji ne izgledaju dosledno sa najboljom modernom praksom o obezbeđenju kvaliteta i unapređenju visokog obrazovanja.

Rezime komentara o zvaničnom dokaznom materijalu iz dokumenata i sastanka

3.7.1 Iako postoje neki aspekti strategije Vlade i predloženog pravnog okvira za visoko obrazovanje koji zahtevaju dalje jačanje, dokazni materijal iz zvaničnih dokumenata i formalnog sastanka sa MONT-om ukazuju da Vlada i Ministarstvo imaju uopšteno spremljeno pozitivno planiranje i pravni okvir za odgovarajući razvoj sistema visokog obrazovanja na Kosovu.

3.7.2 Naravno, ovaj okvir će stvoriti sistem visokog obrazovanja koji ima potpuni integritet i snažan kapacitet za borbu protiv korupcije samo ukoliko su stvarne prakse u visokom obrazovanju dosledne sa pozitivnim dimenzijama formalne strategije i pravnog okvira. U kojoj meri stvarna praksa ispunjava očigledno pozitivne zvanične položaje biće istraženo kroz gledišta drugih interesnih strana u odeljku 4 ispod.

Preporuke iz odeljka 3 (o vladinim pristupima visokom obrazovanju [VO]: Strategija i zakon)

Preporuka 3(a):

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije [MONT], Agencija Kosova za akreditaciju [AKA], i rukovodstvo javnih visokoškolskih ustanova) moraju da obezbede da se u potpunosti sprovede mnoge pozitivne karakteristike 'Strateškog plana obrazovanja na Kosovu 2017-2021'. Ovo se posebno odnosi na sve 'moguće aktivnosti' navedene u pasusima od 7.1.1 do 7.11.4 na stranama 79-83 Strateškog plana.

Preporuka 3(b):

S druge strane, iste te kosovske vlasti naravno treba da povećaju i dopune trenutno rukovanje Strateškog plana u odnosu na posebne pristupe jačanja integriteta i borbi protiv korupcije u visokom obrazovanju.

Na primer, ovo treba da obuhvati obezbeđivanje temeljnog i robusnog bavljenja Etičkog komiteta unutar ustanova visokog obrazovanja svim aspektima etičkog ponašanja osoblja i studenata, a ne samo onim koje se usko odnosi na istraživanje etike.

Ovo treba da uključi razvijanje sveobuhvatnih i transparentnih pristupa pravičnom regrutovanju i unapređivanju osoblja u visokom obrazovanju, i jačanje onih pristupa koji su dosledni i robusni.

Preporuka 4:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, Parlamentarna skupština, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije MONT, AKA, Nacionalni savet za visoko obrazovanje [NSVO], i rukovodstvo javnih visokoškolskih ustanova) moraju da obezbede da se 'Nacrt zakona o visokom obrazovanju, oktobar 2015. godine, usvoji i u potpunosti sprovodi kao osnova koja podupire raznovrsne pozitivna kretanja u visokom obrazovanju na Kosovu. Na primer, ključno je da se kriterijumi za određivanje visokoškolske ustanove (Poglavlje III, član 8) i kriterijumi za akademska imenovanja (Poglavlje VII, član 27) strogo sprovede u praksi.

Preporuka 5:

Sa druge strane, te iste kosovske vlasti treba da dodatno razmatraju broj aspekata Nacrta zakona nakon njegovog usvajanja, time nastavljajući unapređivanje sistem visokog obrazovanja. Ovi aspekti obuhvataju:-

- (a) potencijalna pitanja o tome koliko je Nacionalni savet nezavisan od ministra i Vlade (vidi Poglavlje IV, član 12, st.2.14)

- (b) potencijalna pitanja u vezi sa imenovanjem ministara u Odboru javnih visokoškolskih ustanova koji ograničavaju nezavisnost visokoškolskih ustanova u odnosu na Vladu (vidi Poglavlje IV, član 22, st.5)**
- (c) da li uloga Senata u imenovanju rektora u stvari predstavlja rizik od postizanja progresivnog vođstva u javnim visokoškolskim ustanovama (vidi Poglavlje VI, član 23, st.4 i član 24, st.5-8)**
- (d) potrebu za potpunim integritetom u procesu 'navođenja' akademskih časopisa koji se po potrebi procenjuju kada se publikacije u časopisima uzimaju u obzir kao kriterijum za akademska imenovanja (vidi Poglavlje VII, član 27, st.3.2.)**
- (e) da li se istraživačkim dimenzijama visokog obrazovanja sveobuhvatno bolje bavi u glavnom Zakonu o visokom obrazovanju ili u odvojenom Zakonu o 'Naučnoistraživačkim aktivnostima' (vidi Poglavlje VII, član 29, st.4)**
- (f) da uslovni jezik Poglavlja XI, član 48, st. 3 ('treba da se zatvori', a ne 'mora da se zatvori') ne dovodi do bilo kakvog neuspeha u zatvaranju 'nezadovoljavajućih' privatnih visokoškolskih ustanova**

4 - JAVNA DEBATA O INTEGRITETU UNIVERZITETA U PRIŠTINI

4.1 Nakon što su utvrdili ukupan pristup koji je preduzela Vlada Kosova u razvoju strategije i pravnog okvira u visokom obrazovanju, stručnjaci su sa raznim interesnim stranama istražili konkretnije aspekte, fokusirajući se posebno na Univerzitet u Prištini.

Viši službenici na Univerzitetu u Prištini

4.2.1 Održan je sastanak sa višim službenicima na Univerzitetu u Prištini.

Istraživanje

4.2.2 Na ovom sastanku su navedeni pristupi u kontroli kvaliteta istraživanja. Što se tiče kvaliteta časopisa, određene baze podataka se koriste za utvrđivanje da li je časopis indeksiran. Na snazi su procedure za odobravanje doktorskih teza, za regrutovanje i unapređenje osoblja. Viši službenici tvrde da se broj članaka objavljenih u uglednim časopisima 'eksponencijalno povećao' kao 'neočekivani ishod' nedavnih inicijativa.

4.2.3 S druge strane, viši službenici su objasnili da je, kao što je uobičajeno širom Istočne Evrope, Univerzitet na samom početku procesa posedovanja održive kancelarije koja pruža usluge za 'transfer tehnologije/transfer znanja'. Navedeno je da je Univerzitetu potrebna podrška putem razvoja softvera radi bavljenja sa akademskim plagijatorstvom uz sugestiju da MONT ovde treba da pruži infrastrukturnu podršku.

4.2.4 Međutim, jedan član viših službenika je naveo da ovo nije toliko pitanje softvera koliko je pitanje potrebe za zakonima/podzakonskim aktima koji obavezuju univerzitete da podnose svoje radove (pretpostavlja se putem bilo kog softverskog sistema).

Publikacije na engleskom jeziku se mogu preneti na sistem 'ekspertske provere'. Takođe je potrebno ustanoviti budžet za podršku pokušajima objavljivanja u časopisima koji imaju veliki uticaj.

Predavanje i učenje

4.2.5 Što se tiče predavanja i učenja, viši službenici su naglasili da je univerzitet sprovodio bolonjsku konvenciju. Što se tiče procene studenata, Univerzitet je koristio 'na kraju kursa' nasleđeni sistem konačnih ispitivanja. Univerzitet pokušava da razvije 'kontinuiranu procenu' paralelno sa predavanjem. Takođe stoji pitanje što polovina studenata polaže ispite prisustvovanjem na kursu dok druga polovina samo sluša ispite na kojima su prisustvovali prethodnih godina.

Osoblje

4.2.6 Postoje veoma značajni budžetski izazovi u vezi sa osobljem. Regrutovanje i unapređenje nastavnog osoblja je 'problematično' i trenutna budžetska ograničenja sprečavaju zapošljavanje administrativnog osoblja.

4.2.7 Prema rečima višim službenicima, od profesora se očekuje da predaju 6 sati nedeljno. Što se tiče osoblja koje takođe radi na privatnim univerzitetima, stručnjacima je rečeno da osoblje Univerziteta u Prištini ne može da radi negde drugde između 08:00 i 16:00 časova. Zabeležava se ukoliko studenti prisustvuju predavanjima između 16:00 i 17:30 časova i osoblje nije tu.

Etičko ponašanje u okviru Univerziteta

4.2.8 Viši službenici su izjavili da svaki fakultet ima Disciplinski komitet za studente. Univerzitet ima Etički savet za osoblje. On ima pet članova, 'najverodostojnijih profesora'. Uvedena je Deklaracija o etici za sve osoblje iako je takođe postojalo upućivanje na Etički kodeks na kojem je 'potrebno više rada'. Etički savet se bavi 'na osnovu slučaja'. Razmatrajući sankcije, podzakonske akte i druge

dokumente, grupa u Senatu radi na razvijanju disciplinskih mera radi podrške Etičkom savetu. Takođe će se razmotriti propisi za doktorske studije i etičko istraživanje.

Institucionalno strateško planiranje

4.2.9 Rektor je objasnio da je Univerzitet u prvoj fazi odobravanja Strateškog plana za 'merenje svega', sa rokovima.

Neke zaključne napomene o sastanku sa višim službenicima

4.2.10 Uopšteno, predstavljena je pozitivna slika Univerziteta koja se odnosi na rad sa raznovrsnim unapređenjima u povećanju istraživanja, predavanja i učenja, što uključuje i pristupe etičkom integritetu.

Naizgled su se pojavila pitanja osoblja u okviru diskutovanih tema. U kontekstu budžetskih izazova u vezi sa osobljem, šest sati predavanja nedeljno izgleda kao nisko očekivanje za profesore.

O ovom pitanju, a i šire, je veoma važno saslušati gledišta drugih interesnih strana.

Studenti

4.3.1 Održan je sastanak sa dva studentska predstavnika koji su pokazali entuzijazam i očiglednu posvećenost za unapređenje pitanja u visokom obrazovanju.

Priroda studentskog predstavljanja

4.3.2 Međutim, na ovom sastanku sa studentskim predstavnicima, bilo je teško utvrditi položaj studentskog predstavnika u odnosu na političku pripadnost.

4.3.3 Izgleda da postoji broj studentskih organizacija od kojih su neke sa političkim afilijacijama a neke nisu. Na primer, spomenuta je 'Unija albanskih studenata', koja je naizgled bila uključena u zajedničku akciju sa studentima iz Albanije u 2004. godini, ali sada dela nezavisno dok i dalje saraduje sa studentima u Albaniji. Izgleda da postoji pitanje 'političke pristrasnosti' studentskih organizacija koje je takođe povezano sa određenim grupama profesora. Neke grupe mogu podržavati rektore, Senat i Kancelariju dekana, dok se druge mogu protiviti tome. Navedeno je da su trenutni šefovi univerziteta i rukovodeći organi univerziteta bili deo političkih organizacija. Ukoliko su studentske vođe takođe, onda se može javiti pitanje oko toga da li, ili ne, studentski predstavnici 'osporavaju' univerzitetske vlasti.

4.3.4 Studentski predstavnici su bili prilično 'dvosmisleni' u vezi sa ovim pitanjem, što sugerise da možda postoje negativna ograničenja u 'osporavanju' i pozitivna dostignuća putem 'osporavanja'. Dat je primer o uspešnim osporavanjima o ceni obroka i domova, iako je ovde takođe pomenuta važnost političke podrške Demokratske partije Kosova (PDK).

4.3.5 7 studenata se nalazi u Senatu Univerziteta u Prištini koji je sastavljen od 47 osoba. Na Univerzitetu u Prištini, svaki fakultet ima Studentski savet sa 21 članom. Glasanje je naizgled srazmerno predstavljanju ali sa zatvorenih spiskova organizacija, a ne pojedinaca. Ostalo je nejasno kako su se pojavili studentski predstavnici u Senatu sa nivoa Studentskog saveta (vidi ispod). Studentski saveti se sastaju sa fakultetskim obrazovnim i naučnim savetima kao i sa drugim fakultetskim komitetima.

4.3.6 Postoji nacionalni studentski parlament. On uključuje 17 članova sa Univerziteta u Prištini i 9 sa drugih univerziteta (uključujući 1 sa privatnog univerziteta). Naizgled postoji direktno glasanje svih studenata za studentski parlament. Dalji detalji o studentskom parlamentu nakon toga izgledaju donekle nejasno. Neki odgovori izgleda da ukazuju da je studentski parlament izabrao predstavnike u Senatu i takođe komunicirao sa različitim univerzitetskim komitetima kao što su Komitet za nauku, Komitet za kulturu i Komitet za studentske prijeme (svi oni su sastavljeni od akademskog osoblja kao i

od studenata). S druge strane, takođe je navedeno da su fakultetski saveti predložili predstavnike u Senatu.

4.3.7 Jedna tačka, koja je naizgled jasna, je da se studentskim predstavnicima ne daju odsustva radi predstavničkih dužnosti. Stoga, može biti veliko opterećenje preuzeti ove dužnosti i u isto vreme ispuniti akademske uslove kursa. Prema mišljenju studentskih predstavnika, ovo delimično može objasniti zašto je teško naći studente za uloge predstavnika. Nivo studentskog interesovanja i učestvovanja je nizak, čak i kada uključenje u studentsko predstavljanje može biti 'most za ulazak u politiku'.

Gledišta studenata o kvalitetu sistema visokog obrazovanja

4.3.8 Studenti su spomenuli broj pitanja u vezi sa kvalitetom sistema visokog obrazovanja. Oni su se žalili da profesori delegiraju asistente profesora i da master studentima predaju nedavno svršeni master diplomci. Neki profesori predaju previše, dok neki ne predaju uopšte.

4.3.9 Studenti moraju da pohađaju previše predmeta. Imaju problema sa studentskim obrascima ocenjivanja i sa tim da se oni ne dele u odgovarajuće vreme i postoje pitanja jer isti profesori prave i ocenjuju testove. Ukoliko studenti žele da ulože žalbu, oni mogu da to urade putem studentskog saveta za Komitet za žalbe. Studentski predstavnici rekli su da se protesti mogu koristiti ukoliko Komitet nije pregledao slučaj na 'odgovarajuć način'.

4.3.10 Prijem na doktorske studije je previše ograničen. Ova stavka blokira novo osoblje koje je naročito potrebno jer su studenti rekli da sada postoji sedam univerziteta.

4.3.11 Studentski predstavnici su upitani o 'vulgarnoj korupciji' (npr. O potencijalnim zloupotrebama kada osoblje traži ili prima mito od studenata itd.). Napravljeno je upućivanje na studentske demonstracije iz 2013. godine zbog 'procene zloupotreba', koja je obuhvatila studente i profesore koji su bili u dosluhu zbog 'nelegalnih' prolaznih ocena. Oni su veoma snažno govorili o hapšenjima 2013. godine. Oni su spomenuli ucenu, zloupotrebu ovlašćenja, mito, 'sumnjiva' unapređenja (na osnovu 'lažnih' publikacija, npr. plagijatorstva). Sami donosioci odluka su bili umešani u ovo i sve ovo je snižavalo kvalitet visokog obrazovanja na Kosovu. Oni su spomenuli profesore koji ruše studente da bi studenti morali da se vrate na predavanja. Spomenute zloupotrebe su uključile zahteve studentima da pohađaju dodatna predavanja radi veće plate, uslov da kupe profesorske udžbenike kao uslov za prolaz, razmenu usluga u glasanju u Senatu. Bilo je pomena nekih studenata kojima je rečeno da 'idu kroz određenu organizaciju' ukoliko žele da polože.

4.3.12 Još jedan naglašen problem je činjenica da ne postoje ograničenja u broju puta koliko student može da polaže ispit.

4.3.13 Postoji Etički kodeks, ali 'se ne primenjuje mnogo'. Studentski predstavnici su naveli da su postojali ljudi u Etičkom komitetu koji su i sami optuženi za korupciju. Oni su rekli da Etički kodeks nije dosledan sa kosovskim Zakonom o korupciji. Navedeno je da to pruža profesorima 'dvostruku zaštitu', time što im omogućava odbranu putem 'dvostruke kazne'. Navedeno je da je to slabost pošto je akademsko osoblje bilo to koje je napisalo Etički kodeks a ipak se primenjuje i na njih same.

Neke zaključne napomene o sastanku sa studentima

4.3.14 U diskusijama je bili očita posvećenost i entuzijizam studenata po pitanjima integriteta i etike u visokom obrazovanju.

Međutim, sastanak sa studentima je iznedrio raznovrsna pitanja. Iako izgleda da postoji sveobuhvatan komplet mehanizama studentskog predstavljanja, neki određeni aspekti nisu jasni (npr. što se tiče studentskog predstavljanja u Senatu), i postoji šire pitanje veze između studentskog predstavljanja i politika stranke. U osnovi, studenti navode postojanje ozbiljnih pretnji integritetu

visokog obrazovanja. Ovo osporava opšte pozitivnu sliku koju je predstavila Vlada i viši službenici Univerziteta u Prištini.

Dokazni materijal od NVO-a

NVO sastanci

4.4.1 Osnovnije kritike sistema visokog obrazovanja, posebno Univerziteta u Prištini, dolaze sa sastanka sa NVO-ima i iz publikacija koje su u vezi sa temama o kojima je diskutovano sa predstavnicima NVO-a.

Opšti pristupi dokaznom materijalu sa sastanaka

4.4.2 Stručnjaci su odlučili da izveste o gledištima sa ova dva sastanka sa NVO-ima bez izričitog imenovanja dotičnih NVO-a i njihovih predstavnika u svakom posebnom predmetu. Gledišta su jednostavno predstavljena kao 'NVO sastanak A' i 'NVO sastanak B'. Stručnjaci žele da poštuju odgovarajuću poverljivost i ne žele direktno da citiraju određene pojedince. Osnovna tačka je da su oba predstavnika NVO-a dali istu težinu kritike trenutnog sistema visokog obrazovanja, iako je svaki od njih imao malo drugačije posebne tačke naglašavanja.

NVO sastanak A

4.5.1 Predstavnik ove NVO odlučno tvrdi da postoje fundamentalni problemi sa Univerzitetom u Prištini. Osnivanje Univerziteta 1969. godine je bila velika pobeda za albanske Kosovare. Međutim, kada su albanski Kosovari istisnuti iz pravnog sistema tokom 90-tih, počela je korupcija.

4.5.2 Tvrdi se da su sniženi standardi za korišćenje akademskih zvanja, kao i da su sniženi standardi za naučni rad. Akademska zvanja su davana ljudima koji ih ne zaslužuju. Tvrdi se da su neuspeli svi pokušaji zaštite integriteta akademske zajednice. Postojali su rektori Univerziteta sa falsifikovanim istraživačkim tezama. Nedavno je otkriven dekan u takvoj zloupotrebi ali je i dalje dekan (u velikoj meri zbog političkih veza). Tvrdi se da postoji mnogo takvog osoblja na Univerzitetu u Prištini, dok su dobri profesori u manjini i stavljeni po strani.

4.5.3 Predstavnik ove NVO tvrdi da postoji mnogo slučajeva prevare zasnovane na plagijatorstvu u tvrdnjama o naučno-istraživačkom radu i publikacijama. Nedostaje indeks albanskih publikacija kao i softver protiv plagijatorstva na albanskom jeziku. Prema mišljenju predstavnika ove NVO, albanski Kosovari sa lakoćom mogu da ukradu međunarodne publikacije i ovo je skoro postalo prihvatljivo ponašanje.

4.5.4 Ovaj predstavnik NVO-a je snažno izrazio gledište da sada postoji sumnja o verodostojnosti svake akademske diplome na Kosovu. Postojao je dosledan javni gubitak poverenja u profesije kao što su medicina i građevinarstvo. Na primer, stručnjacima je rečeno da su ljudi išli za medicinski tretman u Srbiju i u Crnu Goru.

4.5.5 Takođe je navedeno da je Univerzitet ogromna politička mašina koja donosi mnoštvo glasova (sa 20,000-30,000 studenata). Broj studenata se povećao kao alternativa zapošljavanju mladih.

4.5.6 Stručnjacima je rečeno da je postojao rektor koji je nedavno pokušao da se bavi ovim pitanjima (stručnjaci ovim putem upućuju na Ramadana Zejnullahua). Međutim, on nije bio fleksibilan i pokušao je istovremeno da se bavi problemima na svim frontovima. Svi dekani su se okrenuli protiv njega i on je otišao pre oko godinu dana nakon manje od dve godine od kako je postavljen za rektora. Trenutni Rektor je prihvaćen kao pacifista ali on nema strategiju za poboljšanje. Prethodnik rektora reformatora je bio optužen za akademsku prevaru i studenti (ne studentske organizacije) su protestovali. Sa snažnom zaštitom građanskog društva i međunarodne zajednice, Senat je bio pod pritiskom da odabere rektora reformatora ali demokratske procedure Senata su nakon toga bili korišćene da ga blokiraju.

4.5.7 Ovaj predstavnik NVO-a navodi da su studentske organizacije kao organizacije za regrutovanje za političke partije i drugih interesa, uključujući verska ubeđenja. Studentski predstavnici su budući partijski vojnici. Ove grupe su se zbližile u takozvanom Nezavisnom parlamentu i mesta koja oni imaju u Senatu im daju neku vrstu regulatornog položaja.

NVO sastanak B

4.6.1 Predstavnik ove NVO je naglasio da je osnovno pitanje loš kvalitet odredbi visokog obrazovanja, što je povezano sa činjenicom da Kosovo ima najvišu stopu učestovanja u Evropi ali veoma loš razmer osoblje:student (1:52 u Prištini).

4.6.2 Ovaj predstavnik NVO-a naglasio je da je osnovni problem akademskog osoblja tvrdnja o lažnim publikacijama, npr. u indijskim časopisima koji nisu podložni ekspertskej proveru kao što se desilo u slučaju kada je Rektor Univerziteta u Prištini bio optužen za ovu stvar 2014. godine. Optužba je glasila da je ovaj rektor objavio rad o mineralima (nije njegova specijalnost) u časopisu koji ne proveravaju eksperti i da je taj isti rad objavljen kasnije pod drugim imenom. Međutim, predstavnik NVO-a tvrdi da se ova osoba vratila akademskom životu i da ima status vodećeg intelektualaca unutar glavne političke partije.

4.6.3 Dalje, rečeno je da je sve ovo povezano sa glavnom krizom identiteta u društvu, npr., visok procenat studenata dovodi do nedostatka integriteta. Od rata u kasnim 90-tim, Univerzitet u Prištini je bio žrtva pohlepe političke elite sa većinom političke elite koja je želela da uđe na Univerzitet, sticajući master i doktorske diplome. Ovaj predstavnik NVO-a tvrdi da su podpredsednici Demokratske partija Kosova (PDK) postali prorektori, Univerzitet je viđen kao rezerva za poslove i mašina za glasače, uglavnom za PDK. Protiv ovog nazadovanja, rektor reformator je od septembra 2014. do marta 2016. godine bio nateran da da ostavku jer su protivnici bili veći i bolje organizovani.

4.6.4 Ovaj predstavnik NVO-a se snažno zalagao da se od profesora zahteva samo da predaju 6 sati nedeljno, sa dodatno naplatom za svako predavanje preko toga. Akademsko osoblje sada počinje rad kao asistent profesora i očekivanje od 6 sati predavanje se primenjuje na njih i na vanredne profesore. Taj sistem bi trebalo da napravi vreme za istraživanje. Međutim, nema dostupnih sredstava za rad na terenu.

4.6.5 Predstavnik NVO-a tvrdi da su plate, posebno u poređenju sa drugih 'sličnim' profesionalnim grupama, visoke. Tvrdi se da redovni profesori imaju neto mesečnu platu od 2,200 evra a drugo akademsko osoblje 1,400 evra. Na ovo se dodaje 25 evra za svaki sat dodatnog predavanja preko tih 6 sati. Kao poređenje, stručnjacima je rečeno da specijalisti u bolnicama zarađuju 600-800 evra, direktori gimnazija 550 evra, nastavnici u školama 400-450 evra. Shodno tome, stručnjacima je pružen internet materijal koji je dostupan na javnom domenu koj naizgled potvrđuje informaciju o akademskim platama.

4.6.6 Što se tiče percepcije studenata, prema mišljenju predstavnika NVO-a, 80% studenta veruje da je Univerzitet u Prištini korumpiran.

4.6.7 Ovaj predstavnik NVO-a takođe pruža kritička gledišta o regionalnim državnim univerzitetima. On je rekao da su oni u suštini osnovani da se bave sa nezaposlenošću mladih. Oni moraju da se oslanjaju na osoblje Univerziteta u Prištini koje putuje i predaje na njima. Postojala je preterana ekspanzija jer ne postoji dovoljno kvalifikovanog osoblja. Na primer, Univerzitet u Prištini se bori da podrži postizanje rada na računaru, ali za sada postoje samo dva računarska kursa u Prizrenu i jedan arhitekta predaje na ovim računarskim kursevima. Ovaj predstavnik NVO-a je rekao da predsednik donosi odluke o regionalnom širenju univerziteta. Napraviće se osvrt na ove komentare o regionalnim državnim univerzitetima u odeljku 5 ispod.

NVO publikacije

Opšti pristupi dokaznom materijalu iz NVO publikacija

4.7 Dodatni dokazi za ono što se tvrdilo tokom NVO sastanaka su sakupljeni iz različitih NVO publikacija. Bez povezivanja publikacija posebno za određene sastanke, naširoko su prihvaćene dve kategorije publikacija:-

Publikacije u novinama

4.8 Procenjeni su članci koji su povezani sa radom organizacije Balkanske istraživačke regionalne mreže (BIRN). Oni su preuzeti iz 'Prishtina Insight', digitalnog i štampanog magazina koji objavljuje BIRN Kosovo na engleskom jeziku svake dve nedelje od septembra 2008. godine. Relevantni članci obuhvataju:

'Novi rektor Univerziteta u Prištini sumnjivo unapređen', 16. jun 2016. godine (<http://Pristinainsight.com/new-rector-university-Pristina-promoted-suspiciously/>), koji govori o pitanjima 'prevare' u prethodnim unapređenjima skorašnje imenovanog rektora Univerziteta u Prištini; 'Nepodnošljiva lakoća neznanja: Visoko obrazovanje na Kosovu', 15. mart 2016. godine (<http://Pristinainsight.com/the-unbearable-lightness-of-ignorance-higher-education-in-kosovo/>), koji je opširna kritika visokog obrazovanja na Kosovu, pokriva pitanja kao što su potvrđen pad u akademskim standardima u visokom obrazovanju na Kosovu, navodna kontrola državnih univerziteta 'od strane interesnih grupa i klanova čiji su interesi i motivi finansijski radije nego politički'; 'Nikad ne ODUSTAJ!', 1. decembar 2015. godine (<http://Pristinainsight.com/never-give-up/>), koji ističe studentske demonstracije iz oktobra 2015. godine kao znak podrške rektoru 'reformatoru' Ramadanu Zejnullahu, i razvija širu raspravu u korist 'borbe protiv kriminala, korupcije i zloupotrebe moći' na Univerzitetu u Prištini.

Publikacije izveštaja o istraživanju

'Reforma Univerziteta u Prištini - moguća misija? – Devet glavnih izazova i njihova rešenja', novembar 2015, godine

4.9.1 Izveštaj o istraživanju **'Reforma Univerziteta u Prištini - moguća misija? Devet glavnih izazova i njihova rešenja'** je takođe procenjen. Ovaj izveštaj su napravili novembra 2015. godine Dukagjin Pupovci i Gersi Gashi za Institut Demokratija za razvoj (D4D) (u saradnji sa Heinrich Boll fondacijom). Ovo naizgled izgleda kao veoma detaljno i sveobuhvatno delo. Izveštaj ima 64 stranice sa 57 fusnota i 37 navedenih publikacija. Osim opštih 'osnovnih podataka i analize', izveštaj se posebno oslanja na anketu 625 nasumice odabranih studenata iz različitih akademskih jedinica Univerziteta i intervjua sa fokusnim grupama sa studentima i drugima (vidi str.12-13).

4.9.2 Izveštaj se fokusira na 'devet glavnih problema koji su zadesili Univerzitet u Prištini i pruža praktična rešenja kako se baviti njima' (str.9). Izveštaj ih navodi na strani 3 i razvija ih od strane 14-51:-

'Problem 1 - Potreba da se konkuriše visokokvalifikovanim zaposlenima '

'Problem 2 - Ka kvalitetnim nastavnicima'

'Problem 3 - Od centralizacije do dinamične odgovornosti'

'Problem 4 - Studentske organizacije: Od stranačkih struktura nalik klanovima do zastupanja studenata '

'Problem 5 - Od interesnih klanova ka individualnim zaslugama'

'Problem 6 - Kako se rešiti lažnih diploma ako ih ima toliko puno??'

'Problem 7 - Prijavljivanje korupcije vas može dovesti u nevolju'

'Problem 8 - Od univerzalnog obrazovanja do ispunjavanja budućih potreba tržišta rada'

'Problem 9 - Diploma sada, veštine kasnije'

Neke zaključne napomene o dokaznom materijalu od NVO-a

4.10.1 'Reforma Univerziteta u Prištini - moguća misija? - Devet glavnih izazova i njihova rešenja', novembar 2015, godine izveštaj je posebno temeljan i sveobuhvatan primer osnovnih kritika sistema visokog obrazovanja na Kosovu, naročito Univerziteta u Prištini, koji su predstavile nevladine organizacije. Zasigurno, izveštaj je datiran novembra 2015. godine i izgleda da je napisan malo pre toga. Međutim, svaka potpuna diskusija o trenutnim pitanjima koja utiču na visoko obrazovanje na Kosovu i Univerzitet u Prištine sigurno obuhvataju pažljivu analizu trenutne situacije za podesnost 'dijagnoza' i 'rešenja' izveštaja.

4.10.2 Gore navedeni komentari ilustruju uopšteniji smisao. Na oba sastanka sa NVO-ima, i u NVO literaturi koju su oni pregledali, stručnjaci su utvrdili da su argumenti i dokazi NVO-a veoma ubedljivi u odnosu na probleme u sistemu visokog obrazovanja na Kosovu, naročito Univerziteta u Prištini. Naravno, stručnjaci cene da su oni imali veoma ograničenu mogućnost da se angažuju u kosovskom sistemu. Oni shvataju da nisu u poziciji da direktnije i opširnije ispituju dodatne dokaze. Međutim, čak i sa ovim kvalifikativnim komentarima, stručnjaci zasigurno misle da stavovima i materijalima od NVO-a treba da se direktno bave 'zvanične' interesne strane u svakoj otvorenoj debati o razvoju visokog obrazovanja na Kosovu.

Neki zaključni komentari iz odeljka 4 (o javnoj debati o integritetu Univerziteta u Prištini)

4.11 Pored ovih komentara o dokazima iz NVO-a, stručnjaci vide sveobuhvatne dokaze u odeljku 4 kao početak početnog ojačavanja 'zvaničnog narativa' viših službenika na Univerzitetu u Prištini o pozitivnom razvoju sistema visokog obrazovanja na Kosovu, kao što je i predstavila Vlada Kosova dokazom u odeljku 3.

Međutim, neke više 'negativne' i 'kritičke' brige su počele da se pojavljuju u dokazima studenata. Pored toga, dokaz od NVO-a je u potpunosti razvio 'suprotni narativ' onom 'zvaničnom narativu', predstavljajući jake argumente, sa očigledno neosporivim dodatnim dokazima za glavna 'negativna' pitanja u sistemu visokog obrazovanja na Kosovu, naročito na Univerzitetu u Prištini.

Iako stručnjaci nisu u poziciji da u ovom trenutku direktno procene svaki dodatni dokaz o relativnim vrednostima 'zvaničnog' i 'suprotnog' narativa, oni misle da sudar između ova dva različita narativa stvara 'nesklad' u kosovskom javnom životu kojim se kosovske vlasti moraju baviti.

Preporuka iz odeljka 4 (o javnoj debati o integritetu Univerziteta u Prištini)

Preporuka 6:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) moraju da se bave neskladom između ukupnog 'zvaničnog narativa' tih vlasti, koji uopšteno prikazuje pozitivnu sliku Univerziteta, sistema visokog obrazovanja i njihovog napretka, i 'suprotnog narativa' mnogih drugih interesnih strana, uključujući studente ali posebno šire civilno društvo, npr. koje predstavljaju istaknuti NVO-i, koji prikazuje mnogo negativniji i kritički pogled.

Radeći ovo, Vlada Kosova mora da započne otvorenu i poštenu nacionalnu diskusiju o pitanjima koje druge interesne strane identifikuju kao pretnje za integritet sistemu visokog obrazovanja na Kosovu, a naročito za Univerzitet u Prištini. Ova diskusija mora da obuhvati transparentnost relevantnih kosovskih vlasti u rešavanju problema i pruži mogućnosti za druge interesne strane da predstave svoja gledišta bez straha od zastrašivanja. Ove kosovske vlasti treba da saslušaju i delaju na osnovu dobro potkovanih gledišta drugih interesnih strana.

Ova otvorena i poštena nacionalna diskusija mora da pokrije različita pitanja, koja su istaknuta u odeljku 4 ove osnovne procene, o sveobuhvatnom upravljanju i javnom stavu o Univerzitetu

u Prištini i o određenim aspektima njegovog osoblja, nastavne sredine i okruženja za učenje. Preporuke od 7 do 12 ispod, treba posmatrati kao doprinose ovoj nacionalnoj diskusiji.

Preporuka 7:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) moraju da se bave kritikom koja tvrdi da je Univerzitet u Prištini sredstvo za 'politizovanu' i 'klansku' kontrolu i napredovanje, uključujući brige da ovo takođe utiče na predstavljanje studenata.

Ovo treba da uključi razvijanje transparentnijeg i participativnog sistema upravljanja u kojem je svo osoblje posvećeno akademskoj misiji Univerziteta, radije nego bilo kojim političkim ili 'klanskim' interesima i napredovanjem.

Ovo takođe treba da uključi razvijanje kulture studentskog zastupanja u kojoj su studentski predstavnici motivisani da unaprede interese svojih kolega studenata, više nego bilo koje političke ili 'klanske' interese. Ovaj oblik studentskog predstavljanja biće olakšan ukoliko se osigura da se studentski predstavnici u Senatu biraju na potpuno demokratski način. Takođe se može olakšati davanjem odsustva studentskim predstavnicima da bi oni imali vremena da u potpunosti i na odgovarajuć način zastupaju studente.

Preporuka 8:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) moraju da se bave gubitkom javnog poverenja u ukupnu verodostojnost i pouzdanost akademskih zvanja Univerziteta u Prištini zbog široko raširenog verovanja da je ukupni akademski integritet Univerziteta podriven od strane viših službenika koji dobijaju unapređenja na osnovu nepodesnih tvrdnji o svojim objavljenim radovima (npr., rad, koji je plagijat, se pojavljuje u nereferentnim 'pljačkaškim' ili 'lažnim' časopisima sa otvorenim pristupom itd.).

Stoga, akademska imenovanja i napredovanja na Univerzitetu moraju da budu isključivo na osnovu zasluga a ne političkih ili ličnih veza.

Naročito, kriterijum kojim se traži publikacija na 'međunarodnom nivou', treba strogo sprovesti radi obezbeđivanja da su publikacije izdate u međunarodnim časopisima koji imaju reputaciju, koji imaju stručnjačku proveru i koji nemaju plagijatorstva i 'lažne' tvrdnje o autorstvu.

Što se tiče rizika plagijatorstva akademskog osoblja u okviru njihovog rada na albanskom jeziku, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT) treba da obezbede sredstva za razvijanje robusnog indeksa albanskih izdanja i softver za borbu protiv plagijatorstva na albanskom jeziku.

Preporuka 9(a):

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) treba da smanje prijem na Univerzitet u Prištini sve dok se na svim fakultetima ne postigne odgovarajući odnos osoblje:student.

Preporuka 9(b):

Ove iste kosovske vlasti treba da pregledaju ugovorna nastavna očekivanja i plate akademskog osoblja na Univerzitetu u Prištini, posebno profesora i ostalog viših službenika.

Posebno kada se uzmu u obzir finansijskih pritisci na javne budžete i ukupne nastavne zahteve zbog velikog prijema studenata, trebalo bi da postoji povećanje u broju sati očekivanih predavanja akademskog osoblja pre nego što oni prime dodatne isplate.

Zapošljavanje svog akademskog osoblja Univerziteta u Prištini, bez izuzetaka, treba da blisko nadgledaju relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) da bi se osiguralo da njihova obaveza ka Univerzitetu nije ugrožena spoljašnjim obavezama, naročito držanjem predavanja na drugim visokoškolskim ustanovama.

Preporuka 10:

Uopštenije o platama akademskog osoblja Univerziteta u Prištini - relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici Univerziteta u Prištini) treba da se angažuju u transparentnoj javnoj diskusiji o visini ovih plata.

Ukoliko su plate akademskog osoblja zaista veće nego što se normalno očekuje nacionalnim i međunarodnim poređenjem sa drugim stručnim grupama, vlasti treba da objasne to, ili prilagode, da bi javnost bila uverena da se dodeljuju samo prikladne, poštene i transparentne plate.

Preporuka 11:

Univerzitet u Prištini treba da se angažuje u neprekidnom, ključnom pregledu i razvoju svojih nastavnih pristupa i pristupa učenju, uključujući svoje metode procene.

Naročito, ovaj pregled treba da uključi težnju ka proceni koja testira kreativno i analitičko znanje radije nego učenje nižeg reda, odnosno napamet.

Takva unapređenja procene treba da se povežu sa bezbedonosnim pristupima radi izbegavanja varanja i plagijatorstva. Na primer, kao što je već pomenuto u preporuci 8 iznad, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova i MONT), treba da obezbede sredstva za razvijanje softvera za borbu protiv plagijatorstva na albanskom jeziku. Ovo je od posebne važnosti zbog sprečavanja studentskog plagijatorstva u sve većem broju zadataka i disertacija što je više verovatno u okviru novih pristupa procene.

Treba se baviti nezadovoljavajućim položajem studenata koji mogu ponovo da prisustvuju ili ponovo slušaju nakon neuspeha na ispitima, bez ograničenja broja puta ili vremenskog ograničenja.

Preporuka 12:

U dodatku ovim tehnikama za sprečavanje varanja i plagijatorstva, pomenutim u preporuci 11 iznad, Univerzitet u Prištini treba da se ugleda na povećanu i ojačanu ulogu Etičkog kodeksa i Etičkog saveta/komiteta kao sredstava u osiguravanju etičkog ponašanja celokupnog osoblja i studenata. Robusne sankcije treba da se razviju za kršenja Etičkog kodeksa.

Ovaj pristup treba da se bavi svim potencijalnim rizicima 'vulgarne korupcije' u vezi između akademskog osoblja i studenata, kao što je primanje ili davanje mita, ili 'posredne' metode, kao što je potraživanje akademskog osoblja od studenata da kupe njihove knjige ili prisustvuju njihovim dodatnim časovima radi veće plate.

Etički kodeks treba da pokriva ponašanje i studenata i osoblja i treba da se razvije na parcipatorni način koji omogućava osoblju i studentima osećaj vlasništva. Slično tome, Etički savet/komiteo treba da funkcioniše na pošten i transparentan način za sve studente i osoblje.

Kao što je naznačeno u preporuci 15 ispod, treba da postoji nacionalni razvoj modela za ovaj tip moćnog Etičkog kodeksa. Univerzitet u Prištini treba da saraduje sa regionalnim državnim Univerzitetima u ovom nacionalnom razvoju.

5 - REGIONALNI DRŽAVNI UNIVERZITETI

5.1 Stručnjaci su bili svesni da je javna diskusija o integritetu univerziteta, kao što je analizirano u odeljku 4 iznad, u suštini fokusirana na Univerzitet u Prištini. Naravno, jedan od predstavnika NVO-a čije perspektive su izložene u odeljku 4 je istakao njihov pogled na pitanja u vezi sa regionalnim državnim univerzitetima (vidi stav 4.6.7 iznad). Međutim, ovo je bila samo jedna perspektiva i stručnjaci su pozdravili mogućnost detaljnije diskusije o regionalnim državnim univerzitetima na sastanku sa višim službenicima ovih univerziteta.

Sastanak sa rektorima regionalnih državnih univerziteta na Kosovu

5.2 Na ovom sastanku su bili prisutni rektori i prorektori Univerziteta u Đakovici, Univerziteta u Gnjilanu, Univerziteta u Peći i Univerziteta u Prizrenu.

Pojedinačni univerziteti

5.3 Stručnjaci nastojali da utvrde prirodu i nivo aktivnosti na svakom univerzitetu. Svrha ovoga je bila pomoć stručnjacima u ocenjivanju 'održivosti' univerziteta.

Većina sada predstavljenih informacija u ovoj Osnovnoj proceni je pružena stručnjacima na sastanku i stručnjaci se nadaju da su tačno protumačili ove informacije. Stručnjaci su putem sekundarnog istraživanja dobavili neke dodatne informacije. Međutim, u ovom kontekstu, stručnjaci su samo bili u stanju da dobiju veoma ograničen pristup internet stranicama univerziteta na engleskom jeziku.

Univerzitet u Đakovici

5.4.1 Dobijena je informacija da Univerzitet u Đakovici ima 2,800 studenata (75-78% devojaka). U ovom gradu je taj Univerzitet naslednik aktivnosti Univerziteta u Prištini i obuhvata Fakultet za obrazovanje (predškolsko i osnovno), Medicinski fakultet (akušerstvo i nega) i Filološki fakultet. Univerzitet se takođe prijavio za akreditaciju još nekih novih programa. Prethodno je ovaj Univerzitet bio Visoka škola za visoko obrazovanje a nakon toga ogranak Univerziteta u Prištini.

5.4.2 Univerzitet je pokušao da razvije ogranke svog Medicinskog fakulteta koje ne postoje na drugim univerzitetima, npr. prištinski nije akreditovan za akušerstvo. Studenti Medicinskog fakulteta u Đakovici nisu iz Prištine nego iz drugih gradova.

5.4.3 Đakovica je 83 kilometara od Prištine i putovanje traje približno 90 minuta. Broj stanovnika ovog grada je približno 90,000, zajedno sa opštinom (uključujući okolna sela) u ukupnom iznosu od približno 150,000.

Univerzitet u Gnjilanu

5.5.1 Dobijene su informacije da je Univerzitet u Gnjilanu u svojoj četvrtoj godini postojanja. Ima četiri glavne oblasti: informatiku, ekonomiju, obrazovanje (predškolsko i osnovno) i pravo. Ima 5 master programa. Univerzitet ima 6,500 studenata.

5.5.2 Đakovica je 47 kilometara od Prištine i putovanje traje približno 45 minuta. Broj stanovnika ovog grada i njegovih okolnih oblasti je 133,000.

Univerzitet u Peći

5.6.1 Dobijena je informacija da je Univerzitet u Peći u gradu od 1984. godine. Pre je bio Škola za visoko obrazovanje Univerziteta u Prištini tokom 90-tih i ima status univerziteta već 5 godina. Postoji 5 fakulteta (poslovni, pravni, za poljoprivredni biznis, turizam i ugostiteljstvo, umetnost) i 18 programa (12 na osnovnim studijama, 6 na masteru i počinje da pruža i doktorski nivo). Univerzitet ima 12,000 studenata.

5.6.2 Univerzitet takođe uključuje studente iz Crne Gore (bosanski jezik) i Albanije (albanski jezik). Univerzitet je važan za siromašnije studente koji su suočeni sa finansijskim izazovima odlaska u Prištinu.

5.6.3 Putovanje do Prištine traje približno 90 minuta u normalnim uslovima. Broj stanovnika celokupne opštine Peć je približno 90,000 sa približno 60,000 koji žive u samom gradu.

Univerzitet u Prizrenu

5.7.1 Dobijene su informacije da Univerzitet u Prizrenu ima fakultete za ekonomiju, obrazovanje, IT, pravo, prirodne nauke, filologiju. Postoji fakultet za bosanski i turski jezik. Univerzitet ima 15,000 studenata. Ima 12 master programa.

5.7.2 Grad i opština Prizren imaju približno 200,000 stanovnika i veoma značajan istorijski status. Prizren je 62 kilometara od Prištine i putovanje traje približno 90 minuta.

5.7.3 Prisustvo univerziteta dodatno povećava status grada. Stručnjacima je rečeno da ovaj Univerzitet osporava dominaciju Univerziteta u Prištini. Ovaj Univerzitet ispunjava ekonomske i socijalne potrebe svog regiona i takođe privlači studente iz Albanije i Makedonije.

Rezime komentara o pojedinačnim univerzitetima

5.8.1 Kao što je pomenuto u pasusu 4.6.7 iznad, predstavnik NVO-a je ukazao da je stvaranje regionalnih univerziteta bilo neopravdano preterano širenje univerzitetskog sistema. Međutim, dobijene osnovne informacije sa sastanaka sa višim službenicima regionalnih univerziteta sugerišu da postoji jedinstvena situacija za ove univerzitete. Iz perspektive opštih međunarodnih standarda, svaki od njih izgleda da se nalazi u oblasti sa dovoljnim stanovništvom za pružanje osnove za univerzitet. Svaki od njih pruža lokalni pristup univerzitetu za potencijalne studente kojima je putovanje napred nazad na Univerzitet u Prištini predugačko da bi bilo praktično kao redovno putovanje.

5.8.2 Naravno, ovo ne znači da ne postoji zabrinutost za trenutnu održivost regionalnih univerziteta. Na primer, 2,800 studenata izgleda kao nizak broj za moderni univerzitet i 3 fakulteta takođe izgleda kao ograničen broj radi pružanja odgovarajućeg kružnog opsega na modernom multidisciplinskom univerzitetu. Druga pitanja povezana sa održivošću su istražena ispod.

Neka pitanja o kojima se diskutovalo u vezi sa regionalnim univerzitetima

Doslednost nacionalnih mera?

5.9 Svi ovi univerziteti su opisani kao naslednici fakulteta Univerziteta u Prištini. Stručnjacima je rečeno da Konferencija rektora razmatra šta svaki univerzitet treba da pruži a što je primamljivo za njihov region i teži izbegavanju duplikacije potražnje negde drugde, posebno na Univerzitetu u Prištini. Stručnjacima je rečeno da je često bolje studirati na regionalnom univerzitetu nego pohađati Univerzitet u Prištini. U pogledu međunarodnih regionalnih poređenja, viši službenici sa regionalnih univerziteta su istakli, na primer, da Srbija ima 11 državnih univerziteta a Albanija 9.

Zvanični uslovi za status univerziteta

5.10.1 U opštoj diskusiji, viši službenici su priznali da regionalni univerziteti nisu neophodno uspunjavali sve kriterijume za status univerziteta ali je za ovu ekspanziju bilo važno da napreduje ekspanzija u broju univerziteta.

5.10.2 Stručnjacima je rečeno da su formalni uslovi predstavljali probleme. Zvanično, svaki studijski program treba da ima jednog redovnog profesora i dva druga člana osoblja sa doktoratom. Postojali su problemi u vezi sa ovim. Istaknuto je da je mnoštvo 'prvog talasa' profesora sada preko 70 godina i penzionisano. Neke statistike koje su pomenute na sastanku izgleda da sugerišu da je 500 studijskih programa akreditovano širom Kosova, što bi impliciralo 1500 osoblja na doktorskom nivou, a ipak postoji samo 140 redovnih profesora i 600 doktoranta. Nadamo se da će u budućnosti doći više ljudi sa 'kompetentnim' doktoratima.

5.10.3 Ova pitanja o nedostatku odgovarajućeg kvalifikovanog osoblja su dosledna sa kritikama NVO-a koje su stručnjaci čuli o problemima sa osobljem na regionalnim univerzitetima (vidi pasus 4.6.7 iznad).

Istraživanje i regionalni univerziteti

5.11.1 Ukoliko postoji nedostatak doktoranta, kvalifikovanog osoblja za regionalne univerzitete, ovo je povezano sa pitanje istraživačkih kapaciteta ovih univerziteta. Svaki univerzitet je odgovorio na šire pitanje istraživanja (istraživačke aktivnosti, predavanje koje se oslanja na istraživanje i istraživanje aktivnog osoblja).

5.11.2 Univerzitet u Đakovici je istakao potrebu za ustanovama za istraživanje. Ovaj univerzitet je predložio zajedničke doktorske programe sa evropskim univerzitetima. Programima nisu bili potrebni 3 stalno zaposlena sa doktoratima, ali takođe da uključe osoblje sa partnerima u master/doktorskim programima na engleskom jeziku.

5.11.3 Univerzitet u Gnjilanu je takođe naznačio da ne može da ispuni trenutne uslove za osoblje, posebno zbog toga što ga budžetska ograničenja sprečavaju u imenovanju potrebnog broja profesora. Univerzitet je takođe napomenuo međunarodnu saradnju u doktorskim i master programima, uključujući programe na engleskom jeziku. Erasmus+ treba da koristi u razvijanju osoblja i studentske mobilnosti.

5.11.4 Univerzitet u Peći je napomenuo da se nada da će studenti koji su stekli doktorsko zvanje u drugim zemljama da se vrate da rade u visokom obrazovanju na Kosovu.

5.11.5 Univerzitet u Prizrenu tvrdi da treba da bude više saradnje na državnim univerzitetima u vođenju doktorskih programa. U međuvremenu, osoblje je uglavnom doktoriralo u inostranstvu (npr. Albanija, Makedonija i Srbija).

Savet rektora i veza između regionalnih univerziteta i Univerziteta u Prištini

5.12.1 Savet rektora je osnovan tri meseca ranije. Na njemu su prisustvovali ministar i šef Agencije za akreditaciju. Postojala je opšta podrška za osnivanje Saveta rektora i smatrano je za dobru ideju.

5.12.2 Međutim, u dodatnoj pojedinačnoj diskusiji sa jednim od viših službenika regionalnog univerziteta, stručnjacima je sugerisano da je neophodna međuuniverzitetska saradnja između šest regionalnih univerziteta, a pritom se Univerzitet u Prištini ne uključuje. Šest regionalnih univerziteta se sastaje nezvanično. Navedeno je da stopa neuspeha i ponavljanja nigde nije toliko visoka kao na regionalnim univerzitetima jer su oni na Univerzitetu u Prištini. Na pitanje stručnjaka, ovaj pojedinac se naizgled složio da mogu postojati dobri u smanjenju veličine Univerziteta u Prištini i prebacivanja prištinskih programa negde drugde.

Etičko ponašanje na regionalnim univerzitetima

5.13.1 Sa predstavnicima regionalnih univerziteta je diskutovano o Etičkim kodeksima. Stručnjacima je rečeno da svi državni univerziteti imaju statut, svaki univerzitet ima svoje propise i svaki ima Etički kodeks. Ne postoji jedan nacionalni model za ove Etičke kodekse. Univerzitet u Peći je objasnio da, kada su pravili svoj Kodeks, uzeli su najbolje primere iz različitih zemalja. Na Univerzitetu u Prizrenu, akademsko osoblje, studenti i administrativno osoblje su bili uključeni.

5.13.2 U pogledu kako se Kodeksi sprovode, Univerzitet u Prizrenu ima Komisiju koja se bavi sa Kodeksom. Uopšteno, regionalni univerziteti su izjavili da akcije zavise od prirode slučajeva, ali svi slučajevi koji nisu krivična dela se obrađuju u skladu sa Kodeksima. Dati su primeri o upotrebi sankcija protiv studenata koji su varali na ispitima. Što se tiče studentskog plagijatorstva, dat je primer Kodeksa koji zahteva od studenata da potpišu deklaracije, iako ovo više važi za master i doktorski nivo. Jedan univerzitet je naglasio da ima poseban Kodeks za osoblje i posebno za studente.

'Vulgarna korupcija' na regionalnim univerzitetima

5.14.1 Studentski predstavnici regionalnih univerziteta su upitani o 'vulgarnoj korupciji' (npr. potencijalne zloupotrebe kada osoblje traži ili prima mito od studenata itd.).

5.14.2 Na Univerzitetu u Peći, stručnjacima je rečeno da postoje mehanizmi za proveru takvih slučajeva. Postojale su kutije za žalbe. Ukoliko bi se pojavili slučajevi, oni su prijavljivani kancelariji tužilaštva i policiji. Rektor može da otpušta osoblje. Rektor može da održi sastanke sa studentima bez prisustva osoblja. Ovaj visoki službenik misli da je sada mnogo teže da se odigra 'vulgarna korupcija'.

5.14.3 Za Univerzitet u Gnjilanu, naglašeno je da je veoma teško da se mito itd da bez znanja na malim univerzitetima. Osoblje zasigurno ne traži seksualne usluge. Upotrebljena je fraza - 'želimo da zaustavimo loše iz Prištine'.

Neke zaključne napomene o regionalnim državnim univerzitetima

5.15.1 Postoje jasna pitanja kojima se mora baviti u trenutnom razvoju regionalnih državnih univerziteta. Biće važno obezbediti da svaki univerzitet dostigne veličinu da pruži istinsko univerzitetsko iskustvo za svoje studente i da ima dovoljan broj fakulteta i predmetnih programa da pruži kružni opseg koji je dovoljno širok da podupre akademske sinergije i međudisciplinarske saradnje očekivane od modernog univerziteta. Biće neophodno za svaki univerzitet da ispuni zvanične kriterijume za status univerziteta, posebno što se tiče broja odgovarajućeg kvalifikovanog osoblja sa doktoratom. Ovaj nivo osoblja mora onda da pruži dovoljno široku bazu za istraživačke aktivnosti koje ispunjavaju međunarodne standarde i podupiru sve predavanje sa istraživanjem.

5.15.2 Međutim, dok postoje izazovi koji treba da se ispune, izgleda da postoji univerzalna situacija za regionalne državne univerzitete. Uopšteno gledano, svaki od njih ima dovoljan broj stanovnika u svojoj oblasti da pruži osnovu za univerzitet i svaki daje lokalni pristup univerzitetu studentima kojima je putovanje do Univerziteta u Prištini nepraktično. Preciznije, izgleda da postoji pozitivniji smisao da ovi regionalni državni univerziteti imaju manje problema od Univerziteta u Prištini sa 'neetičkim ponašanjem' osoblja i studenata. S obzirom na takva poređenja, i da bi se obezbedila održivost regionalnih državnih univerziteta, izgleda da postoji ozbiljno pitanje značajne redistribucije osoblja i drugih sredstava iz Prištine na regionalne univerzitete.

Preporuke iz odeljka 5 (o regionalnim državnim univerzitetima)

Preporuka 13:

Priznavajući da je lokacija regionalnih državnih univerziteta na Kosovo opravdana na osnovu dovoljnog stanovništva u njihovim oblastima i njihovom tražnjom lokalnog pristupa za studente kojima je putovanje do Prištine nepraktično, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT i viši službenici regionalnih državnih univerziteta) moraju da obezbede istinsku održivost svakog regionalnog univerziteta.

Naročito, ove kosovske vlasti treba da obezbede da svaki univerzitet:-

- (a) ima dovoljan broj studenata radi garantovanja žive univerzitetske zajednice
- (b) ima dovoljno širok spektar akademskih predmeta i programa za postizanje zdrave akademske sinergije i prikladnih interdisciplinarnih saradnji širom disciplina
- (c) može da pruži programe koji ispunjavaju potrebe njegove lokalne zajednice na koherentan način
- (d) ima dovoljan broj prikladno kvalifikovanog osoblja da dostavi svaki od svojih programa
- (e) da dostigne dovoljno široku bazu kvalitetnih istraživačkih aktivnosti, da dostigne izlazne informacije međunarodnih istraživanja i da obezbedi da se celokupno predavanje oslanja na istraživanje
- (f) dostigne formalne uslove za status univerziteta u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju

Preporuka 14:

U podržavanju uloge regionalnih državnih univerziteta u okviru ukupnog sistema visokog obrazovanja na Kosovu, relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT, Konferencija rektora, viši službenici Univerziteta u Prištini i regionalni državni univerziteti) treba ozbiljno da razmatraju smanjivanje relevantne veličine Univerziteta u Prištini i premeštanje nekih od njegovih programa, osoblja i drugih sredstava na regionalne državne univerzitete.

Preporuka 15:

Ove iste kosovske vlasti treba da se nadgrade na očiglednu percepciju da na regionalnim državnim univerzitetima postoji manja opasnost od korupcije u njihovom integritetu nego na Univerzitetu u Prištini. Ovo treba da uključi doprinos regionalnih državnih univerziteta nacionalnom razvoju modela za jači Etički kodeks za osoblje i studente visokog obrazovanja, nadovezujući se na rad koji je svaki univerzitet već uradio na kodeksima.

6 - PRIVATNE VISOKOŠKOLSKE USTANOVE (VU)

Opseg privatnog visokog obrazovanja

6.1.1 Prema Strateškom planu za obrazovanje na Kosovu 2017-2021, postoji trideset licenciranih privatnih visokoškolskih ustanova u zemlji. Međutim, internet stranica Agencije Kosova za akreditaciju (AKA) navodi samo dvadeset i devet. (Ovaj razlika od jednog može jednostavno biti pitanje tajminga ustanove koja je nedavno ili dobila ili izgubila svoju licencu.)

6.1.2 Strateški plan za obrazovanje Kosova 2017-2021 pruža brojeke od 122,000 studenata u visokom obrazovanju (VO) ali je nejasno koliko njih od ovog broja je upisanu na privatne visokoškolske ustanove. Ono što je jasno sa internet stranice AKA-e je da u ustanovama varira broj akreditovanih programa koje pružaju (od samo jednog ili dva do trideset i dva) i u opseg pokrivenih predmetnih oblasti. Uklapajući se u želju Vlade Kosova da poboljša vezu između studijskih programa i zaposlenja, mnoštvo od pruženih programa izgleda da ima stručni fokus na oblasti kao što su na primer, biznis i finansije i oblasti povezane sa zdravstvom.

6.1.3 Neke od privatnih visokoškolskih ustanova imaju veze sa univerzitetima u drugim zemljama ali nijedna nije ispunila kriterijume unutar Kosova za sticanje punog statusa univerziteta sa pravnim ovlašćenjem za dodeljivanje doktorata.

Opseg sakupljenog dokaznog materijala o privatnim visokoškolskim ustanovama

6.2.1 S obzirom na ograničeno vreme, samo jedan sastanak je održan sa predstavnicima privatnih koledža radi diskutovanja o koledžu, njegovom razvoju, istoriji i gledištima osoblja o mestu privatnih visokoškolskih ustanova u okviru obrazovnog sistema Kosova. Ovo će biti objašnjeno ispod u odeljku o AKA-i.

6.2.2 Na ovom sastanku su stručnjaci takođe imali uvid u sektor privatnog visokog obrazovanja na različitim sastancima i putem sekundarnog istraživanja.

Dokazni materijal sa sastanaka

Agencija za borbu protiv korupcije

6.3.1 Agencija ima određena ovlašćenja da istraži sumnjive nepravde u sektoru visokog obrazovanja, uključujući privatne visokoškolske ustanove. Ovo može biti na krivičnom nivou, ali takođe i na nivou administrativnog kršenja procedure.

6.3.2 Iako je Agencija svesna zabrinutosti po pitanjima u okviru javnog univerzitetskog sektora kao što su plagijatorstvo, lažne publikacije u časopisima i manipulisanje procesima unapređenja, veće poverenje je i dalje dato javnom univerzitetkom sektoru nego privatnim visokoškolskim ustanovama - iako Agencija nema realne brige o delanju visokoškolskih ustanova u svojstvu fabrika diploma.

6.3.3 Jedina izražena oblast zabrinutosti je broj osoblja u privatnim visokoškolskim ustanovama koji takođe rade u državnom univerzitetkom sektoru - navodno 80% osoblja na privatnim visokoškolskim ustanovama. Koraci u ograničavanju broja radnih mesta koje osoblje može istovremeno imati bili su u predstojećem Nacrtu Zakona ali u vreme sastanka ovo je i dalje razmatrao Parlament Kosova.

Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT)

6.4.1 Na sastanku sa ministrom i višim ministarskim službenicima, ministar je izjavio da sve privatne visokoškolske ustanove imaju status univerzitetkog koledža i nijedna dosad nije dobila puna univerzitetka ovlašćenja. On je napomenuo zabrinutost o kvalitetu snabdevanja privatnog visokog obrazovanja i o broju institucija koje postoje.

6.4.2 Da bi se podstakao kvalitet, ministar je istakao da su neki od privatnih odseka za visoko

obrazovanje zatvoreni (uključujući jedan 'fantomski' univerzitet) i da će u budućnosti od pomoći biti planirana detaljnija inspekcija i nadgledanje sistema visokog obrazovanja u ispunjavanju pravnih uslova. On je takođe izjavio da u poslednjih dvanaest meseci širom čitavog sistema visokog obrazovanja sedamdeset i jedan program nije uspeo da dobije akreditaciju od AKA-e, što znači da se gase odseci slabijeg kvaliteta.

Agencija Kosova za Akreditaciju

6.5.1 Sa samom ulogom Agencije Kosova za Akreditaciju bavićemo se u odvojenom odeljku (odeljak 7) ispod ali u pogledu privatnih visokoškolskih ustanova sledeće tačke treba napomenuti.

6.5.2 Za sektor privatnog visokog obrazovanja postoji komplet kriterijuma koji treba da se uspune da bi se dobila akreditacija. U vreme sastanka je navedeno da trideset ustanova i plus četiri stotine programa je bilo akreditovano ali na šest privatnih visokoškolskih ustanova trenutno nije dozvoljeno upisivanje studente zbog zabrinutosti. Za funkcionisanje visokoškolskih ustanova su zajedno neophodni AKA akreditacija i licenciranje Vlade. AKA gleda kvalitet odseka dok je proces licenciranja Vlade bio tehnička praksa koja obezbeđuje ispunjavanje kriterijumi. Postoji jasna svest o opasnosti preklapanja u ove dve prakse i pokušano je da se izbegne ponavljanje. Takođe je napomenuto da postoji trenutna zabrinutost o postojanju previše ustanova.

6.5.3 Moguća je međunarodna akreditacija ali ukoliko visokoškolska ustanova želi da dodeljuje kosovske diplome onda je preduslov 'potvrda' AKA-e o međunarodnoj akreditaciji. U ovome je potreban dalji razvoj i treba da bude smislen proces. Ne treba da se gleda jednostavno kao gumeni pečat međunarodne akreditacije.

6.5.4 U pogledu institucionalnog statusa, AKA ocenjuje visokoškolske ustanove u odnosu na komplet kriterijuma da bi odredila da li su one na primer, univerziteski koledž ili univerzitet. Onda se prave preporuke Vladi koje u stvari određuju status privatnim visokoškolskim ustanovama.

6.5.5 Postojala je briga o opasnostima za integritet od akademskog osoblja koje ima više radnih mesta, često u okviru javnog i privatnog sektora visokog obrazovanja. Pravno ne bi trebalo imati više od dva radna mesta i AKA preduzima korake za obezbeđivanje veće usaglašenosti sa ovim uslovom. Specifičnostima ovih koraka će se baviti u odeljku 7 ispod o AKA-i.

Nevladine organizacije

6.6.1 Sastale su se dve NVO jedna sa drugom i svaka je kritikovala sistem privatnih visokoškolskih ustanova. Jedna je tvrdila da su privatne visokoškolske ustanove javno primale mito - iako nije predstavljen dokaz koji to potkrepljuje. Druga je komentarisala da akademsko osoblje iz javnog sektora radi na crno u privatnim visokoškolskim ustanovama da bi povećali svoje plate.

Javni univerzitetski sektor

6.7.1 Održana su dva sastanka sa višim službenicima iz javnog univerzitetskog sektora. Na početku su se sastali viši službenici sa Univerziteta u Prištini i nakon toga odvojeno je održan sastanak sa višim službenicima drugih javnih univerziteta.

6.7.2 U vezi sa privatnim visokoškolskim ustanovama, jedini komentar koji je napravljen je priznanje da akademsko osoblje može imati više radnih mesta. Međutim, naglašeno je da se preduzimaju koraci da bi se obezbedilo ispunjavanje pravnih uslova u držanju najviše dva radna mesta. Ovi koraci uključuju zahtev da osoblje bude dostupno da predaje unutar državnog univerziteta između 08:00 i 16:00 časova samim tim obezbeđujući da je njihova osnovna obaveza ka ovom radnom mestu.

Privatni univerzitetski sektor

6.8.1 Kao što je napomenuto iznad, održan je sastanak sa osobljem privatnog koledža i tokom

sastanka je prijavljeno da je mnoštvo osoblja sa koledža studiralo u inostranstvu i stoga, tvrdi se, imaju veću svest o procesima obezbeđenja kvaliteta i kako da obezbede etos integriteta. To je bila prva visokoškolska ustanova koja ima priručnik o obezbeđenju kvaliteta i preduzeli su koraci putem Etičkog kodeksa u smanjivanju varanja kao što je plagijatorstvo. Svi studenti su takođe završili uvodnu nastavnu jedinicu o etici. Takođe su iskorišćeni procesi obezbeđenja kvaliteta UK univerziteta i njegovog sistema Turnitin za borbu protiv plagijatorstva.

6.8.2 Priznato je da osoblje ima višestruka akademska radna mesta da je to problematično i potencijalni izazov integritetu. Međutim, takođe je komentarisano da sistemski uslovi koji trenutno ograničavaju privatne visokoškolske ustanove da dobiju status univerzitetskog koledža znači da je nemoguće za osoblje da imaju odgovarajuće napredovanje u karijeri (kao što je napredovanje do statusa profesora) i stoga osoblje koje želi da radi isključivo u sektoru privatnih visokoškolskih ustanova takođe mora da radi u okviru javnog sektora da bi dobilo takva zvanja.

6.8.3 Institucija ima snažnu posvećenost kvalitetu ali izgleda manje ubeđena u ukupan kvalitet sektora privatnih visokoškolskih ustanova. Oni su priznali potrebu sistema visokog obrazovanja na Kosovu za obezbeđivanjem kvaliteta i integriteta, ali su jasno ustanovili da su neke od zamerki (kao što je godišnja poseta inspekcije) opterećenje za njihove sopstvene ustanove. Oni tvrde da blaži pristup za verne realizatore treba da bude prikladan.

Studenti

6.9.1 Održan je sastanak sa predstavnicima studenata ali su samo dva studenta bila prisutna, oboje iz javnog sektora visokog obrazovanja. Iako ovo jasno ograničava broj gledišta, opseg komentara i nivo debate između dva studenta je bio impresivan i dao je neverovatno smislenu sliku sistema sa tačke gledišta studenata.

6.9.2 Studenti privatnih visokoškolskih institucija su uključeni u nacionalno studentsko predstavljanje dakle bilo je prilika za deljenje perspektiva i javnih i privatnih sektora.

6.9.3 Prijavljeno je da su studenti sa privatnih visokoškolskih institucija uopšteno imali manje primedbi o svojim predavačima i kvalitetu predavanja. Negativni komentari su bili skloniji ka privatnim visokoškolskim institucijama da ne koriste dovoljno udžbenike, oslanja su više na mnoštvo prezentacija za predavanje. (Ovo se naravno može sagledati kao nastojanje privatnih visokoškolskih institucija da budu inovativni dok mnoštvo njihovih studenata ima tradicionalne pretpostavke o tome šta konstituše prikladne nastavne metode.)

6.9.4 Komentarisalo se o osoblju javnih univerziteta koji propuštaju nastavne obaveze jer takođe rade za ličnu dobit u privatnim visokoškolskim institucijama. Ovo je sagledano kao da ide na štetu studentima na javnim univerzitetima.

6.9.5 Oba studentska predstavnika su bili svesni prethodnih optužbi o korupciji koje obuhvataju osoblje AKA-e i privatnih visokoškolskih institucija. Takođe su predložili da je bilo nekih javnih briga o kvalitetu sektora privatnog visokog obrazovanja sa pričama o nepismenim studentima kako dobijaju kvalifikacije.

6.10 Dokazi iz sekundarnog istraživanja

6.10.1 Različiti izvori su razmatrani u vezi sa privatnim visokoškolskim institucijama. Posebno su označene sledeće tačke.

6.10.2 U vezi sa visokoobrazovnim 'Program Vlade Kosova 2015-2018' uglavnom pravi opšte tačke o tome kako je visoko obrazovanje podržano i razvijeno. Veće naglašavanje treba da se stavi na poboljšanje kvaliteta u sektoru. Ovo se jasno odnosi na sve institucije, uključujući privatne visokoškolske institucije, ali posebno tačka je napravljena o 'povećanju zahteva i kontroli kvaliteta

privatnih davalaca' (strana 65). Važan je takođe naglasak (st.66) o tome da visokoškolske institucije obezbede da Etički komiteti su osnovani i funkcionišu u skladu i na svim univerzitetima imaju ojačane jedinice za garanciju kvaliteta.

6.10.3 Razvojni program Ujedinjenih nacija za razvoj (2015) 'Procena rizika u vezi sa korupcijom u sektoru obrazovanja na Kosovu' identifikuje (str.21) pitanje osoblja visokoškolskih institucija višestrukih radnih mesta u nekoliko institucija.

6.10.4 'Nacrt Zakona o visokom obrazovanju na Kosovu' (2015) postavlja raznolike uslove za privatne institucije višeg obrazovanja. Oni moraju da postavе i održe zvanične sisteme garancije kvaliteta, uključujući upotrebu mehanizama za ocenjivanje studenata (član 9). Poglavlje XI nakon toga dodatno postavlja određene uslove za privatne institucije višeg obrazovanja kao što su uslovi za osoblje i finansijsku stabilnost.

6.10.5 'Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2017-2021' (jul 2016) identifikuje (str.18) pitanje varanja u sistemu obrazovanja i naglašava zabrinjavajuće opšte prihvatanje tog problema. Strateški cilj (SC) 7 je o visokom obrazovanju ali tekst jasno pravi pitanja da je isprepletено povezano za ukupnu strategiju. Osnovni fokus SC-a 7 je poboljšanje kvaliteta unutar celokupnog sistema visokog obrazovanja, i javnog i privatnog, sa različitim aspektima koji se nakon toga identifikuju. Vredno je pomena da je rečeno da potreba za povećanjem etike, transparentnosti i integriteta treba 'značajno da se razmotri' (str.77). Očekivani rezultat 7.2 posmatra razvijanje osoblja i onda 7.3 se posebno fokusira na obezbeđivanja da mehanizmi garancije kvaliteta su potpuno funkcionalni u visokom obrazovanju. Pozitivne aktivnosti 7.7.3 (str.82) predlažu da se etički komiteti naprave funkcionalnim u institucijama višeg obrazovanja treba da se sprovede, što se gleda kao dobro. Postoje pozitivni koraci ali takođe je zabeležno da u Pretpostavke i rizici odeljku nedostaje interes akademskog osoblja u programima izgradnje kapaciteta je identifikovan (str.84). Jasno je da se ove tačke uopšteno odnose na visoko obrazovanje ali važnije je za privatne institucije višeg obrazovanja da obezbede da oni ispune kriterijume Strategije da bi njihov kvalitet i integritet bio van svake sumnje.

Neke ukupni komentari o privatnim institucijama višeg obrazovanja

6.11.1 U vezi sa sektorom privatnog visokog obrazovanja evidentna su različita kontradiktorna gledišta. Postoji i poverenje i nepoverenje u ovaj sektor u odnosu na kvalitet i integritet. Osoblje sa privatnih koledža je izjavilo da su težili ka kvalitetnom obrazovanju, ugledajući se na najbolje međunarodne prakse. Međutim, višestruki izvori iskazuju zabrinutost o broju institucija i kvalitetu nekih od njih. Još jedno zajedničko gledište je o višestrukim radnim mestima akademskog osoblja u različitim institucijama.

Preporuke iz odeljka 6 (o privatnim visokoškolskim institucijama[VI] unutar sistema visokog obrazovanja)

Preporuka 16:

Svi relevantni akteri u okviru kosovskog sistema obrazovanja (Vlada Kosova, MONT, Kosovo agencija za akreditaciju [KAA] i viši službenici na privatnim institucijama visokog obrazovanja) treba da paze na kvalitet odredaba unutar privatnog sektora visokog obrazovanja. Treba da se zatvore ustanove tamo gde se smatra da pružaju loš kvalitet ili manje od punog integriteta.

Preporuka 17:

Relevantne kosovske vlasti (Vlada Kosova, MONT, AKA i viši službenici na privatnim visokoškolskim ustanovama) moraju u potpunosti i dosledno da sprovode mere koje osiguravaju da akademsko osoblje ne drži više od dva radna mesta.

7 - AGENCIJA KOSOVA ZA AKREDITACIJU (AKA)

Opseg sakupljenih dokaza o AGENCIJI KOSOVA ZA AKREDITACIJU

Dokazni materijal sa sastanaka

Sastanak sa zamenikom direktora Agencije Kosova za Akreditaciju

7.1.1 Vršilac dužnosti AKA-e naveo je malu veličinu organizacije ali istakao da se trudi da ispuni svoju nadležnost koja je akreditacija svih institucija višeg obrazovanja na Kosovu i stvari koje se odnose na garanciju kvaliteta. AKA je punopravni član Evropske asocijacije za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA). Nominalno, agencija je nezavisna ali je finansira Vlada plus takođe naplaćuje nadoknadu za akreditaciju. (Svaki višak sredstava se kanališe nazad Vladi.) Osoblje su državni službenici i odgovorni odboru sastavljenom od devet, 3 od kojih su međunarodni predstavnici. Sve članove odbora imenuje ministarstvo.

Vršilac dužnosti direktora je takođe bio otvoren o prethodnim poteškoćama koje je iskusila Agencija i koje su dovele do ostavki viših službenika i njenom posledičnom imenovanju za direktora.

7.1.2 Za sektor privatnog visokog obrazovanja postoji komplet kriterijuma koji treba da se uspune da bi se dobila akreditacija. U vreme sastanka je navedeno da trideset ustanova i plus četiri stotine programa je bilo akreditovano ali za šest privatnih visokoškolskih ustanova trenutno nije dozvoljeno upisivanje studenata zbog zabrinutosti. Za funkcionisanje visokoškolskih ustanova su zajedno neophodni AKA akreditacija i licenciranje Vlade. AKA gleda kvalitet odseka dok je proces licenciranja Vlade bio tehnička praksa koja obezbeđuje da se ispunili kriterijumi. Postoji jasna svest o opasnosti preklapanja u ove dve prakse i pokušano je da se izbegne ponavljanje. Takođe je napomenuto da postoji trenutna zabrinutost o postojanju previše ustanova.

7.1.3 Moguća je međunarodna akreditacija ali ukoliko visokoškolska ustanova želi da dodeljuje kosovske diplome onda je preduslov 'potvrda' AKA-e o međunarodnoj akreditaciji. U ovome je potreban dalji razvoj i treba da bude smislen proces. Ne treba da se gleda jednostavno kao gumeni pečat međunarodne akreditacije.

7.1.4 Za 2017. Godinu, Agencija za akreditaciju je uvela novi sistem upravljanja podacima koji treba da registruje celokupno akademsko osoblje (prethodno je ovo bilo uslov samo za osoblje privatnih institucija višeg obrazovanja). Novi sistem bi trebalo da znači da rad na više radnih mesta (više od dozvoljena dva) bi se lakše identifikovao i stoga delotvornije sprovodio. Sistem bi takođe trebalo da dozvoli proveru kvalifikacija i detalja kao što je boravišni status osoblja visokoškolskih institucija.

7.1.5 Vršilac dužnosti direktora je naglasio potrebu za postojanje on-lajn sistema koji bi omogućili javnosti otvoren pristup (posebno roditeljima i studentima) da bi stoga mogla da postoji transparentnost u odlukama o akreditaciji. Takođe se zalagala za veći otvoren pristup podacima iz visokoškolskih institucija.

7.1.6 Samo međunarodni stručnjaci sprovode trenutne akreditacije. Ovo su ljudi poznati AKA-i putem veza sa drugim Agencijama za obezbeđenje kvaliteta. Ovo je pomoglo u obezbeđivanju ispravnosti sistema ali, tokom diskusije, dogovoreno je da je isključenje akademskog osoblja sa Kosova bilo kontraproduktivno pošto bi njihovo uključivanje pomoglo u razvijanju prakse akreditacije, deljenju akademskih standarda i osećaj za moralnu svrhu širom sistema obrazovanja. Stoga je dogovoreno da će pozitivan korak biti postepeno uvođenje i integracija akademskog osoblja Kosova u timove za akreditaciju.

7.1.7 Takođe su razvijene veze sa Evropskom unijom studenata za obezbeđivanje studentskog predstavljanja u akredacionim panelima, ali zbog troškova i praktičnosti, uključivanje studenata u akreditacije je bilo samo povremena praksa. Međutim, vršilac dužnosti direktora je snažno tvrdila da

postoji potreba studenata unutar kosovskog sistema visokog obrazovanja za veće i zvaničnije uključanje u procese obezbeđenja kvaliteta u visokoškolskim institucijama. Studentska vrednovanja programa je potrebno da postanu uopštenije korišćena i centralni deo procesa obezbeđenja kvaliteta. Ona je takođe priznala da visokoškolske institucije treba da izgrade svoje kapacitete u bavljenju sa studentskim žalbama.

7.1.8 Tokom diskusije je takođe priznato da sistem visokog obrazovanja treba da izgradi pozitivniji i etos sa više podrške za obezbeđenje kvaliteta. Predloženo je da institucije imaju tendenciju da radije delaju ad hoc u svojim pristupima i stoga bi imale više koristi ukoliko delaju na više strateški način. Ovo bi povećalo kvalitet ali takođe pomoglo u povećanju integriteta. Visokoškolske institucije treba aktivno da profilišu sebe da bi postojala veća javna (posebno studentska) svest o kvalitetu njihovog dostavljanja i visokim standardima integriteta koje održavaju.

Agencija za borbu protiv korupcije

7.2.1 Novi direktor Agencije za borbu protiv korupcije izrazio je svoju podršku Vršiocu dužnosti direktora AKA-e i nada se da će postojati nastavak pozitivnog rada koji su oni obavljali u prošlosti.

Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT)

7.3.1 Ministar je bio pozitivan što se tiče razvoja odnosa između AKA-e i Inspektorata i naglasio je svoje snažno ubeđenje za potrebom javne odgovornosti u obrazovanju.

Nevladine organizacije

7.4.1 Jedna NVO je izrazila brigu o integritetu same AKA-e. Njene skorašnje poteškoće sa optužbama za traženje mita za akreditaciju su bile naglašene kao i javni skandal u vezi sa tim. Takođe su napravljeni komentari o članovima Odbora da su politički imenovani i pitanje je postavljeno o tome koliko to znači da su oni zaista nezavisni.

Javni univerzitetski sektor

7.5.1 Tokom dva održana sastanka sa osobljem javnih univerziteta bilo je priznanje da postoji potreba za izgradnjom kapaciteta sistema visokog obrazovanja na Kosovu i da je AKA imala svoj ulogu u ovom procesu ukoliko kvalitet i integritet treba da se unaprede.

7.5.2 Predloženo je da je AKA igrala pozitivnu ulogu u dostizanju kriterijuma visokog obrazovanja u zapošljavanju sposobnog osoblja i da je putem angažovanja sa AKA-om postojalo deljenje uspešnih pedagogija. Uključenje međunarodnih stručnjaka je takođe pozitivna odlika u pomaganju vođenja i kalibrisanju sistema visokog obrazovanja Kosova.

7.5.3 Za AKA-u je takođe rečeno da je podsticala visokoškolske institucije da razmišlja na više strateški način ali je priznato da fakulteti i univerziteti treba da više sarađuju da bi dobre prakse mogle da budu bolje deljene.

7.5.4 Ipak je međutim predloženo da AKA treba, u kratkom roku, da bude opuštenija u vezi sa kriterijumima za status univerziteta, da prizna realnost u kojoj se sistem visokog obrazovanja na Kosovu trenutno nalazi.

Privatni univerzitetski sektor

7.6.1 Osoblje sa privatnih koledža se složilo sa potrebom da postojanje kriterijuma u sticanju određenih statusa visokog obrazovanja ali su mislili da AKA nije primenila kriterijume dosledno u sektoru, što znači da neke institucije naizgled tvrde status na koji one nemaju pravo.

7.6.2 Oni su takođe tvrdili da učestala promena uloga u tome kako se akreditacije sprovode (nekada

je jedan proces u stvari započeo) je bila problematična i značilo je da su institucije bile zbunjene o postavljenim zahtevima. Treba da postoji veća jasnoća o koracima AKA-e da se krene od koledža ka univerzitetskom koledžu i eventualno statusu univerziteta i onda da se primenjuje kriterijum određeni vremenski period. Osećalo se da je bila politička odluka da nijedna visokoškolska institucija može da dobije status univerzitetskog koledža dok su novi javni 'univerziteti' već imali.

7.6.3 Predstavnici sa privatnih koledža su izjavili da je njihov koledž podržavao akademsko osoblje u završavanju doktorata, često van Kosova, ali iskrena zabrinutost je izražena o ulozi kancelarije ENIC/NARIC-a u priznavanju tako međunarodno stečenih doktorata. Obrazloženje iza postojanja takvih provera je priznato (da bi se obezbedilo da su oni prave kvalifikacije, pošteno stečene) ali proces je opisan kao proces koji oduzima dosta vremena (do 18 meseci) i izgleda da u suštini preispituje ceo doktorat. Imena članova komiteta ENIC/NARIC-a uključenih su bili u javnom domenu ali samo rezultat procesa je pružen (priznat/nepriзнat), bez davanja povratne informacije.

Studenti

7.7.1 Ispitani studenti su jasno bili svesni skorašnjeg skandala u AKA-i, i umešanost institucija iz privatnog sektora u to je smanjilo poverenje u privatne visokoškolske ustanove.

7.8 Dokazni materijal iz sekundarnog istraživanja

7.8.1 Razmatrani su različiti izvori u vezi sa AKA-om. Posebno su označene sledeće tačke.

7.8.2 'Program Vlade Kosova 2015-2018' ne pominje izričito AKA-u ali nekoliko različitih tačaka u okviru programa jasno zavisi od njenog rada i uspeha. Postoji jak naglasak na poboljšanju kvaliteta visokog obrazovanja i podsticanje veće autonomije za ustanove ali ovo će biti u okviru odgovornosti - unutar koje AKA treba da ima centralnu ulogu. Takođe postoji posvećenost u obezbeđivanju da je sistem obrazovanja na Kosovu postane komparativan sa drugim evropskim sistemima; ovo je takođe funkcija u kojoj AKA treba da ima centralnu ulogu.

7.8.3 Kao što je zabeleženo u odeljku o privatnim visokoškolskim ustanovama, Razvojni program Ujedinjenih nacija (2015) 'Procena rizika u vezi sa korupcijom u sektoru obrazovanja na Kosovu' identifikuje (str.9) pitanje visokoškolske ustanove i problem više radnih mesta u nekoliko ustanova. Takođe je naglašeno (str.21) da AKA ima ulogu tokom procesa akreditacije u proveranju kvalifikacija i biografija osoblja visokoškolskih ustanova. Međutim, nastavlja sa (str.22) identifikovanjem jedne od rizičnih oblasti za više službenike i profesore univerziteta a to je korišćenje lažne akademske reference u sticanju zvanja.

7.8.4 Nacrt Zakona o visokom obrazovanju na Kosovu (2015) potvrđuje ulogu AKA-e u pružanju akreditacije (član 3: 1.19) i takođe ulogu Vlade u licenciranju ustanova (član 3: 1.20). Član 13 se bavi sa AKA-om i ističe da je ono nezavisno telo, sposobno da odlučuje o svojim statutima - 'podložno njihovom odobravanju od strane Vlade' (član 13. 2). Član 13: 7 opisuje odbor AKA-e i kako treba da se imenuje. Član 13: 9 glasi da takvi imenovani članovi 'ne mogu da budu viši javni zvaničnici koji trenutno imaju politički položaj u institucijama na Kosovu' i član 13: 10 onda opisuje kako i zašto oni treba da se uklone iz odbora, uključujući da se proglaše krivim za krivično delo, kažnjivo zatvorskom kaznom. Član 14 opisuje proces akreditacije koji se prati i član 15 onda opisuje proces licenciranja za visokoškolske ustanove.

7.8.5 Radni dokument osoblja Evropske komisije, izveštaj 2015 ističe (str.46) da, iako je AKA dobila članstvo u ENQA, njena reputacija je značajno narušena, i unutar Kosova i na međunarodnom nivou, skandalima koji su obuhvatili neke od njenih viših službenika.

7.8.6 'Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2017-2021' (jul 2016) identifikuje (str.80) potrebu za povećanjem i razvojem ljudskih resursa i finansijskih kapaciteta AKA-e kao jedan od mogućih načina pomoći u dostizanju rezultata 7.3 'mehanizmi za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju koji su

u potpunosti funkcionalni'.

Neke sveobuhvatni komentari o AKA-i

7.9 AKA je jasno ukaljana skorašnjim skandalom u vezi sa učinkom u svojoj nadležnosti. Sada treba da pređe preko toga i da bude apsolutni uzor profesionalizma i integriteta. Vlada Kosova treba da obezbedi da je ona prikladno finansirana i sposobna da dela kao nezavisni entitet. Potonja tačka znači da ministarstvo i Vlada treba da budu skrupulozni u imenovanjima članova Odbora i da se to ne posmatra kao ugodan i lagodan posao za partijske aktiviste. Sama AKA treba da sarađuje sa ENQA-om i svojim međunarodnim vezama na obezbeđivanju da njeni procesi i procedure budu u skladu sa najboljim međunarodnim praksama. Takođe mora da izgradi iskustvo onih u okviru sistema obrazovanja Kosova radije nego da se previše oslanja na eksterne međunarodne prakse. Upotreba takvih eksternih stručnjaka može pomoći kratkoročno da bi se obezbedio integritet ali dugoročna ambicija mora biti da Kosovo bude u stanju da pokaže i praksu i integritet akademskog osoblja unutar svog sopstvenog sistema.

Preporuke iz odeljka 7 (o Kosovskoj agenciji za akreditaciju)

Preporuka 18:

Vlada Kosova treba da obezbedi dovoljno sredstava i etos nezavisnosti Agenciji Kosova za akreditaciju (AKA) u sprovođenju njene zakonske uloge na delotvoran, efikasan, transparentan i pošten način; stoga da osigura da je AKA glavno telo za obezbeđenje kvaliteta u sistemu visokog obrazovanja na Kosovu.

Preporuka 19:

Radi pomaganja u izgradnji kapaciteta sistema obezbeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju na Kosovu, AKA treba da počne da koristi akademske stručnjake sa samog Kosova kao deo akreditacionih panela, a ne da se oslanja isključivo na međunarodne stručnjake.

Preporuka 20:

AKA treba da obezbedi da su njeni procesi i procedure robusni i dosledno primenjivani u svim ustanovama za identifikovani vremenski period, recimo tri godine.

Preporuka 21:

KAA treba da radi sa kancelarijom ENIC/NARIC-a, da bi obezbedila da se pregled međunarodnih kvalifikacija koje je dobilo osoblje VO radi na srazmeran način u najkraćem mogućem roku.

8 - ZAKLJUČCI I SLEDEĆI KORACI

8.1 Stručnjaci se nadaju da će analiza u ovoj osnovnoj proceni, a naročito njene preporuke, pružiti korisni osnov za buduće diskusije sa kosovskim interesnim stranama u kontekstu unapređenja projekta Evropske Unije/Saveta Evrope o 'Jačanju integriteta i borba protiv korupcije u visokom obrazovanju na Kosovu'. Naročito biće prilika za diskutovanje o osnovnoj proceni, posebno na okruglom stolu za glavne interesne strane u martu 2017. godine.

8.2 U ovoj osnovnoj proceni je pokriven širok spektar tema uz preporuke koje pokrivaju celokupni spektar. Naravno, zatraženo je od kosovskih interesnih strana da u potpunosti razmotre sve ove teme i preporuke. Međutim, poseban naglasak treba da se stavi na teme i preporuke koje su pokrivene u odeljku 4 ovog dokumenta. Gledište je stručnjaka da je ključni i trenutni prioritet za relevantne kosovske vlasti da se bave neskladom između pozitivnog zvaničnog narativa o visokom obrazovanju Kosova i veoma kritičnog kontranarativa kojeg su predstavile ostale interesne strane, posebno NVO-i, ali takođe i studenti. Stručnjaci žele da naglase ovo kao njihov zaključni komentar jer su oni utvrdili da je kritički kontranarativ ubedljiv.

REFERENCE

Dokumenti Saveta Evrope

'Etička načela u obrazovanju', Ian Smith i Tom Hamilton, sada izdato kao Sredstva, tom 2, za platformu Saveta Evrope o etici, transparentnosti i integritetu u obrazovanju (ETINED), novembar 2016. godine, dostupno na:-

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c90cd>

'Etičko ponašanje svih aktera u obrazovanju', Ian Smith i Tom Hamilton, sada izdato kao Sredstva, tom 3, za platformu Saveta Evrope o etici, transparentnosti i integritetu u obrazovanju (ETINED), novembar 2016. godine, dostupno na:-

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d2b6f>

Projekat za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu - PECK. Informacije dostupne on-lajn na:-

<http://www.coe.int/t/DGHL/cooperation/economiccrime/corruption/Projects/PECK%>

Dokumenti Vlade Kosova

Zakon o inspekciji obrazovanja na Kosovu, septembar 2004. godine

Kosovska 'Strategija za borbu protiv korupcije 2012-2016', novembar 2011. godine

'Akcioni plan za borbu protiv korupcije 2012-2016', novembar 2011. godine

'Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za borbu protiv korupcije za period: februar – maj 2013. godine', jul 2013. godine

'Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za borbu protiv korupcije 2013-2017 za januar - jun 2014. godine', april 2014. godine

Nacrt zakona o visokom obrazovanju Republike Kosovo, oktobar 2015. godine

Strateški plan za obrazovanje na Kosovu 2011-2016: Izveštaj o procenivanju: Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, decembar 2015. godine

Strateški plan obrazovanja na Kosovu, 2017-2021, jul 2016. godine

Program Vlade Kosova, 2015-2018

Ostali međunarodni dokumenti

Radni dokument osoblja Evropske komisije: Kosovo: Izveštaj 2015, novembar 2015. godine, dostupan onlajn na:-

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf

Razvojni program Ujedinjenih nacija 'Procena rizika u vezi sa korupcijom u sektoru obrazovanja na Kosovu', 2015. godine

'Program transformacionog liderstva - partneri i stipendije', Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i World learning, informacije dostupne onlajn na:-
<http://www.worldlearning.org/projects/transformational-leadership-scholarships-and-partnerships-program/> i <http://www.usaid-tlp-sp.org/En>

Projekat Svetske banke 'Unapređenje obrazovnog sistema na Kosovu', informacije dostupne onlajn na:-

<http://projects.worldbank.org/P149005?lang=en>

Kosovar NGO documents

Balkanska istraživačka regionalna mreža (BIRN), informacije dostupne onlajn na:-

<http://birn.eu.com/en/network/birn-kosovo-about>

Internews Kosova, informacije dostupne onlajn na:-

<http://www.internewskosova.org/en/About-Us>

Prishtina Insight, BIRN Kosovo:-

'*Sumnjivo unapređen novi rektor Univerziteta u Prištini*', 16. jun 2016. godine
<http://Pristinainsight.com/new-rector-university-Pristina-promoted-suspiciously/>

'*Nepodnošljiva lakoća neznanja: Visoko obrazovanje na Kosovu*', 15. mart 2016. godine
<http://Pristinainsight.com/the-unbearable-lightness-of-ignorance-higher-education-in-kosovo/>

'*Nikad ne ODUSTAJ!*', 1. decembar 2015. godine <http://Pristinainsight.com/never-give-up/>

'Reforma Univerziteta u Prištini - moguća misija? Devet glavnih izazova i njihova rešenja', novembar 2015. godine, Dukagjin Pupovci i Gersi Gashi za Institut Demokratija za razvoj (D4D) (u saradnji sa Heinrich Boll fondacijom). Dostupno onlajn na:-

https://rs.boell.org/sites/default/files/reforming_the_university_of_pristina_d4d_eng_2015.pdf

Spisak skraćenica

KAPK	Kosovska Agencija za borbu protiv korupcije
BIRN	Balkanska istraživačka regionalna mreža
SE	Savet Evrope
CV	Radna biografija
D4D	Institut Demokratija za razvoj
EC	Evropska komisija
ENIC	Evropska mreža informacionih centara u evropskom regionu
ENQA	Evropska asocijacija za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju
ESU	Evropska studentska unija
ETINED	Panevropska platforma o etici, transparentnosti i integritetu u obrazovanju
EU	Evropska unija
VO	Visoko obrazovanje
VI	Visokoškolske institucije
IT	Informacione tehnologije
AKA	Agencija Kosova za Akreditaciju
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
NARIC	Nacionalni centar za akademsko priznavanje i informacije
NVO	Nevladina organizacija
PDK	Demokratska partija Kosova
PECK	Projekat za borbu protiv privrednog kriminala na Kosovu
Doktorat	Doktor filozofskih nauka
NSVO	Nacionalni savet za visoko obrazovanje
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
UP	Univerzitet u Prištini
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
VET	Stručno obrazovanje i obuka

Savet Evrope je vodeća organizacija u oblasti ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, od kojih su 28 članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, međunarodni ugovor čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u zemljama članicama r zbatimin e Konventës në shtetet anëtare

www.coe.int

Evropska unija je jedinstveni oblik ekonomskog i političkog partnerstva između 28 demokratskih evropskih zemalja. Njeni ciljevi su mir, prosperitet i sloboda za 500 miliona njenih stanovnika – upravednijem, sigurnijem svetu. Da bi ostvarile svoje ciljeve, zemlje Evropske unije uspostavile su tela koja rukovode Unijom I usvajaju njene zakone. Glavne među njima su Evropski parlament (u kome supredstavljene narodi Evrope), Savet Evropske unije (u kome su predstavljene nacionalne vlade), i Evropska Komisija (koja predstavlja zajedničke interese Evropske unije).

<http://europa.eu>

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe